

Festivaaliekosysteemin kuormittavuus ympäristölle

Katsaus 2010–2020-lukujen taitteen suomalaiseseen mediakeskusteluun

Laura Pitkälä

Pro gradu -tutkielma

Median, musiikin ja taiteen tutkimuksen koulutusohjelma, musiikkitiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Median, musiikin ja taiteen tutkimuksen koulutusohjelma, musiikkitiede

Laura Pitkälä

Festivaaliekosysteemin kuormittavuus ympäristölle – Katsaus 2010–2020-lukujen taitteen suomalaisen mediakeskusteluun

Sivumäärät: 50

Tutkielma käsittelee ekomusikologian eli ekokriittisen musiikintutkimuksen keinoin festivaaliekosysteemin ja ympäristön välistä suhdetta 2010–2020-lukujen taitteen suomalaisten mediatekstien pohjalta. Mediatekstit ovat valikoituneet Kansallisarkiston digitoituista aineistoista ja medioiden omista arkistoista. Tutkimusmenetelmänä on käytetty teorialähtöistä teksti- ja tarkemmin määriteltynä sisällönanalyysia. Koska tutkielma keskittyy sekä musiikkitapahtumiin että ympäristöön, on sen luonne jossain määrin poikkitieteellinen ja musiikkitieteen lisäksi ympäristötiedettä sekä mediatutkimusta sivuava.

Tutkielma keskittyy pääosin suomalaisiin musiikkitapahtumiin, mutta kommentoi jossain määrin myös globaalia tapahtumakenttää – ovathan ilmastonmuutos ja kestävä kehitys teemoja, jotka puhuttavat ympäri maailman ja koskettavat jokaista meistä. Tarkastelemalla aineistoksi valittuja media-artikkeleita tutkielma pyrkii vastaamaan seuraaviin ekokriittisiin kysymyksiin: Millaisia keinoja festivaalien päästöjen vähentämiseen on median mukaan käytetty ja mitä keinoja olisi tulevaisuudessa mahdollisesti käytettävissä? Mitkä ovat tapahtumien päästöjen pääasiallisia aiheuttajia ja miten näitä seikkoja on käsitelty mediassa parin viimeisen vuosikymmenen aikana? Löytyykö analysoitavista artikkeleista keskenään samankaltaisia tapoja lähestyä tätä aihepiiriä ja asennoitua siihen?

Tutkielman tarkoituksena on lisätä keskustelua ja tietoisuutta festivaaliekosysteemin ja ympäristön välisestä suhteesta, joka on toistaiseksi verrattain vähän tutkittu aihe Suomessa.

Tutkimustuloksista voitaneen todeta niiden olevan linjassa tutkielman laatijan ennako-oletusten kanssa. Media-artikkeleissa toistuvasti esiin nousseita aiheita festivaalien ympäristövaikutusten osalta ovat muun muassa ruoantuotanto, jätteenkierrätys, logistiikka, matkustus ja tapahtuman rakentamisesta koituvat päästöt. Artikkeleista on havaittavissa aiheen nousseen viime vuosina entistä enemmän tapetille niin musiikki- kuin valtavirtamedioissakin.

Avainsanat: ekokriisi, ekokriittinen musiikintutkimus, ekomusikologia, festivaalit, ilmastonmuutos, laadullinen tutkimus, livemusiikki, media, mediatutkimus, musiikkitapahtumat, musiikkitiede, tekstianalyysi, teorialähtöinen sisällönanalyysi, ympäristötiede

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimusaihe	5
1.2	Tutkimuskysymykset	7
1.3	Aikaisempi tutkimus	8
1.4	Tutkimuskirjallisuus ja -aineisto	11
1.5	Tutkijan positio	12
1.6	Tutkielman rakenne	13
2	Metodologia ja tutkielman teoreettinen tausta	14
2.1	Yleistä metodologiasta	14
2.2	Laadullinen tutkimus	14
2.3	Sisällönanalyysi	15
2.3.1	Teorialähtöinen sisällönanalyysi	16
2.4	Ekokritiikki ja ekomusikologia	17
2.5	Ekologisen musiikintutkimuksen problemaattisuudesta	19
3	Keskeisiä käsitteitä	20
4	Ympäristökeskusteluun liitettyjen festivaalien esiintyvyys mediassa	24
4.1	Flow Festival	24
4.2	Provinssi	25
4.3	Ilosaarirock	25
4.4	Ruisrock	26
5	Artikkeleissa toistuvat aiheet	27
5.1	Ruoantuotanto	27
5.2	Jätteenkierrätys	29
5.3	Matkustus	30
5.4	Kompensaatio	31
5.5	Toistuvia yksittäisiä käsitteitä	32

6	Artikkeleista esiin nousevia laajempia teemoja	34
7	Johtopäätökset ja pohdinta	37
	Lähteet	40

1 Johdanto

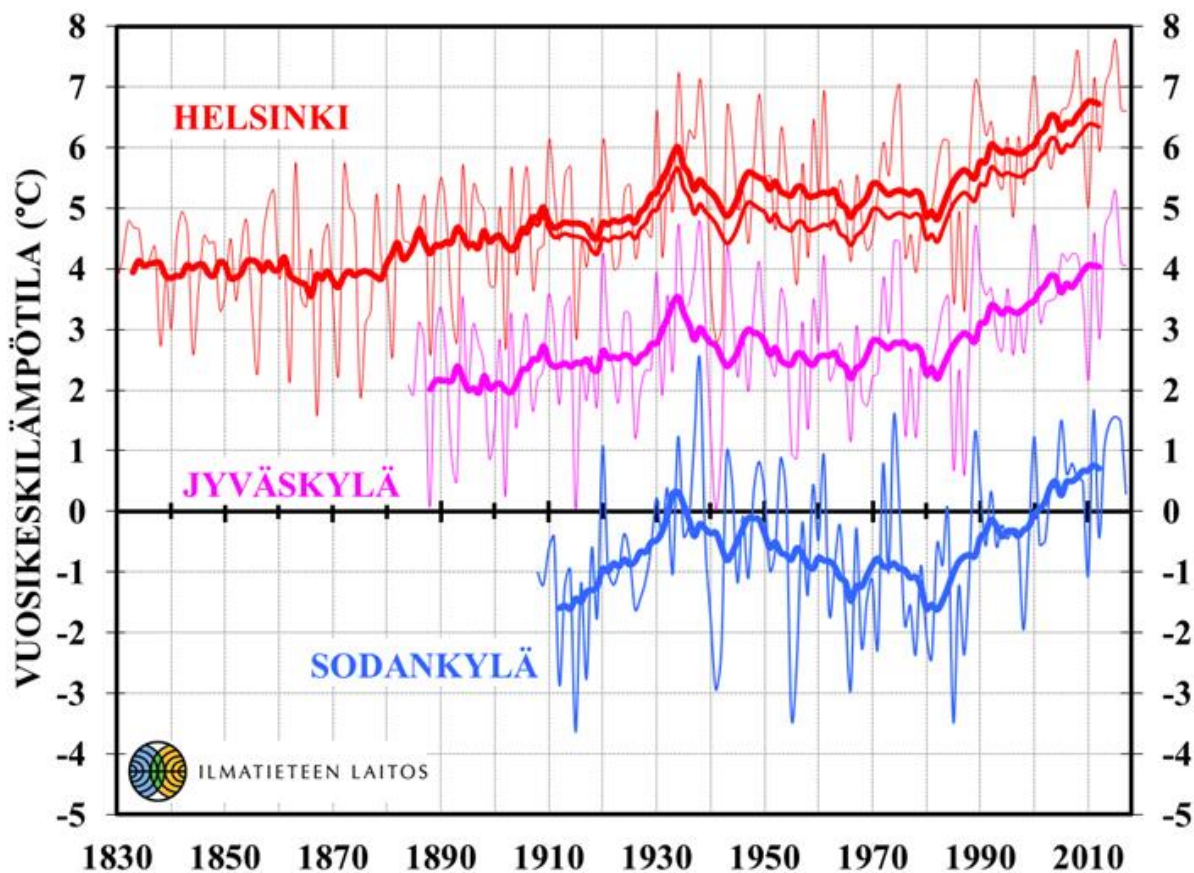
1.1 Tutkimusaihe

Ilmastonmuutos ja ekokriisi ovat maailmanlaajuisia haasteita, jotka vaikuttavat maapallon ja niin ihmisten kuin muunkin eläinkunnan tilaan ja tulevaisuuteen. Ilmastonmuutos viittaa ilmakehän pitkäaikaiseen muutokseen: yleensä ilmastonmuutoksella viitataan ihmisen toiminnan seurauksena lämmön karkaamisen estävien kasvihuonekaasujen määrän lisääntymiseen ilmakehässä ja tätä kautta ilmaston lämpenemiseen (WWF 2024). Näin ollen ilmaston lämpeneminen vaikuttaa esimerkiksi sään ääri-ilmiöihin, merenpinnan nousuun ja ekosysteemien muutoksiin aiheuttaen vakavia haasteita maapallon elinkelpoisuudelle.

Ekokriisillä taas viitataan usein laajaan ympäristökriisiin. Ekokriisin voidaan katsoa kattavan ilmastonmuutoksen lisäksi esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden vähenemisen, metsäkadon, saasteiden lisääntymisen ja luonnonvarojen liikakäytön. Myös nämä seikat uhkaavat elintärkeitä ekosysteemejämme. Ilmastotutkijoiden mukaan vuosisadan loppuun mennessä esimerkiksi äärimmäiset sääilmiöt ja -olosuhteet, hallitsemattomat metsäpalot, aavikoituminen ja tulvat tulevat olemaan arkipäiväämme jopa niin sanotusti ”parhaiden” skenaarioiden mukaan, joissa ilmaston kuumeneminen pysyisi kahden celsiusasteen sisällä (Fowkes & Fowkes 2022).

Ratkaisut niin ilmastonmuutoksen kuin laajemman ekokriisin selättämiseksi vaativat laajoja toimia sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Tärkeimmiksi toimenpiteiksi mediassa ilmastonmuutosta käsittelevissä teksteissä listataan usein esimerkiksi päästöjen vähentäminen, uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen, kestävä maankäytön edistäminen ja kulutustottumusten muuttaminen. Lisäksi lienee tarpeen kehittää muun muassa tutkimusta ja teknologiaa, jotta voimme edes jossain määrin sopeutua ilmastonmuutoksen ja ympäristökriisin tuhoisiin seurauksiin.

Seuraavan sivun alussa esitän Ilmatieteenlaitoksen kaavion, jossa kuvataan Suomen vuosikeskilämpötilaa Helsingin, Jyväskylän ja Sodankylän mittausasemilla vuosina 1830–2017.

Kuva 1. Vuosikeskilämpötiloja Suomessa vuosina 1830–2017. Kuva: Ilmatieteenlaitos.

Jotta voimme kestäväen kehityksen nimissä turvata kestäväen tulevaisuuden myös seuraaville sukupolville, on meidän kaikkien osallistuttava näiden edellä esiteltyjen kriisien ratkaisemiseen. Ilmastonmuutos on nostanut ympäristökysymykset tapetille niin politiikassa, mediassa kuin arkipäiväisessä ja yhteiskunnallisessa keskustelussammekin. Muun muassa näistä syistä myöskään kulttuurin ja musiikin saralla ei voida sivuuttaa ympäristöön liittyviä kysymyksiä ja huolenaiheita.

Viime vuosina mediassa on herätty myös musiikkialaa koskettaviin ympäristökysymyksiin. Hieman ennen tämän tutkielman valmistumista, maaliskuussa 2024, Yle julkaisi Kare Eskolan artikkelin ”Analyysi: Jos haluat tehdä ilmastoteon, älä mene tähtiartistin keikalle”. Eskolan artikkeli on pitkälti linjassa tässä tutkielmassa esiin nostamieni seikkojen kanssa: musiikkiala kamppailee ristiriitojen kanssa sen suhteen, mikä on viherpesua, mikä oikea ilmastoteko, ja miten pitkälle nykyisen kaltainen konserttikulttuuri kantaa.

Musiikkiala haluaa palvella yleisöä, eikä yleisö vielä kyseenalaista maailmankiertueita, eksoottisia konserttipaikkoja, Youtube-klikkauksia tai sitä että ylipäätään menee keikalle. Jazzliiton selvityksestäkin käy ilmi, että nimekäs artisti ja kiva tunnelma ovat festarikävijälle tärkeämpiä kuin ympäristöasiat.

Siksi musiikkiala ei luultavasti tule vaikuttamaan olennaisiin päästöihinsä itse omilla suorilla toimillaan. Liikkumisen, lentämisen ja energian päästöihin vaikuttavat enemmän esimerkiksi kaupunkisuunnittelu, kansainvälinen päästökauppa, teknologinen kehitys ja verotus. Siis käytännössä yhteiskunta, politiikka ja arvot.

Tässä kokonaisuudessa ne ilmastoteot, jotka tuntuvat musiikkialalle mahdollisilta, näyttävät ihmisten silmissä perustellusti viherpesulta. (Eskola 2024.)

Kuten Eskolakin (2024) artikkelissaan huomauttaa, toteutetaan ympäristölle hyödyllisimmät ilmastoteot usein aivan muualla kuin musiikkialalla. Ympäröivä yhteiskunta tekee päätökset, jotka vaikuttavat suoraan myös musiikkialan ilmastopäästöihin. Näin ollen musiikin tärkein tehtävä lieneekin yhteiskunnallisiin arvoihin vaikuttaminen, mistä päästään lopulta aina taiteen merkittävimpään ytimeen saakka. (Eskola 2024.)

1.2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman ydinkysymys on: ”Miten festivaaliekosysteemin kuormittavuudesta ympäristölle on keskusteltu suomalaisessa mediassa 2010–2020-lukujen taitteessa?”.

Tutkielmassa kartoitetaan, mihin yksittäisiin seikkoihin tutkielman aineistoksi valikoituneissa media-artikkeleissa ja uutisissa keskitytään (vai keskitytäänkö mihinkään), millaisin sanavalinnoin aiheesta puhutaan, painottuvatko aineistot joihinkin tiettyihin festivaaleihin, tekijöihin tai maantieteellisiin alueisiin enemmän kuin toisiin, tarjoavatko aineistot enemmän aihetta esitteleviä vai ratkaisuja tarjoavia näkemyksiä ja niin edelleen. Erityisesti aineistosta etsitään kriittistä lähestymistapaa aihepiiriin. Lisäksi tarkastellaan, millaista keskustelua yksittäisten artikkeleiden kommenttiosastoilla on virinnyt lukijoiden keskuudessa.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Tämä tutkielma edustaa ennen kaikkea ekomusikologiaa tuoden uuden näkökulman tälle tutkimusalueelle. Tutkimussuuntauksena ekomusikologia on toden teolla nostanut päätään vasta 2000-luvulla (Torvinen 2012: 8), ja erityisesti festivaalien ilmastopäästöjä onkin tutkittu toistaiseksi etenkin Suomessa verrattain vähän. Musiikki on toki sisällöltään ottanut kantaa myös ympäristökysymyksiin jo vuosikymmenien ajan, ja lähivuosina suuretkin yhtyeet ovat kiinnittäneet huomiota kiertueidensa päästöihin: Radioheadin solisti Thom Yorke uhkasi lopettaa kiertämisen kokonaan, jollei ympäristöystävällisiä tapoja järjestää konsertteja kehitettäisi, ja yhdysvaltalainen suursuosikki Coldplay hyödynsi kiertueellaan teknologiaa, joka muutti yleisön tanssimisen sähköenergiaksi. Suomessa esimerkiksi Apulanta otti vuonna 2023 kantaa ympäristökysymyksiin jakamalla Olympiastadionin konserttinsa yhteydessä yleisölle puuntaimia istutettavaksi lähiluontoon.

Ekomusikologiassa on toki tutkittu esimerkiksi soitinrakennuksen ympäristöllisiä näkökulmia ja laulujen lyyrisiä sisältöjä ympäristön näkökulmastakin, mutta tutkimuskohteena musiikin käytäntöjen, kuten festivaalien, tuottamat päästöt ovat kuitenkin jääneet toistaiseksi pienemmälle huomiolle. Festivaalien ja ilmaston sekä ympäristön välisestä suhteesta on kuitenkin kirjoitettu lähivuosina esimerkiksi muutamia opinnäytetöitä Suomessakin.

Vuonna 2017 Helsingin yliopiston musiikkitieteen oppiaineessa valmistui Elina Syrjälän pro gradu -tutkielma otsikolla *Ekomusikologinen näkökulma suomalaisten musiikkifestivaalien ympäristötyöhön – Esimerkkeinä Flow Festival, Meidän Festivaali ja Provinssi*. Syrjälä toteutti tutkielmansa haastatteleamalla sekä festivaalien ympäristövastaavia että festivaalikävijöitä. Tutkielmassa selvisi, että festivaalit tekevät parhaansa mukaan työtä ympäristön eteen tapahtumiensa parissa, mutta ajalliset ja taloudelliset resurssit aiheuttavat myös haasteita. Kävijöiden silmiin tapahtumien ympäristötyö kyllä näkyi jossain määrin, mutta kuitenkin yllättävän vähän – Syrjälän mukaan ympäristöviestintää voisi siis kävijän näkökulmasta lisätä entisestään. (Syrjälä 2017.)

Muita aiheesta valmistuneita opinnäytetöitä ovat esimerkiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon linjalla vuonna 2010 valmistunut Iina Maulan työ *Kestävää kehitystä tapahtumatuotannossa: vihreät haasteet ja tulevaisuus Provinssirock festivaalilla* ja saman oppilaitoksen samalla koulutuslinjalla kymmenen vuotta myöhemmin kirjoitettu Jaakko Salomäen *Provinssi-festivaalin hiilijalanjälki (2020)*. Aihepiiriä käsitteleviin opinnäytteisiin kuuluvat myös Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa vuonna 2013 valmistunut Tuuli

Rekon pro gradu -tutkielma *Tapahtuman hiilijalanjäljen laskennan raja*us, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa ympäristötekniikan koulutusohjelmaan 2011 valmistunut Mikko Rantasen opinnäytetyö *Ilosaarirock-festivaalin hiilijalanjälki* sekä saman oppilaitoksen liiketalouden koulutusohjelmassa Karri Shemeikan vuoden 2021 työ *Ekologisuus Ilosaarirock-festivaalin rakentamisessa*. Tieteellisiä opinnäytetöitä aiheesta on siis toistaiseksi olemassa joitain vaikkakin rajatusti, ja työt painottuvat enemmän käytännönläheisemmille kulttuurituotannon ja liiketalouden aloille kuin esimerkiksi musiikki- tai ympäristötieteeseen.

Musiikin ja ympäristön suhteesta on toki lisäksi kirjoitettu esimerkiksi musiikin sisältöjä ja esitystapoja analysoiden yksittäisten artistien kautta, kuten esimerkiksi vuonna 2017 Itä-Suomen yliopiston kulttuurintutkimuksen oppiaineessa valmistuneessa Antti Juhani Sillanmäen pro gradu -tutkielmassa *Muusikkous ympäristökriisien aikakaudella – ympäristötietoisuus ja muusikoiden toimintatavat*. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin nimenomaan festivaalien järjestämiseen liittyvään mediakeskusteluun.

Suomalaisen musiikintutkimuksen kentällä yksi merkittävimpiä teoksia ekomusikologiassa lienee Juha Torvisen ja Susanna Välimäen toimittama, vuonna 2019 julkaistu teos *Musiikki ja luonto: Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella*. Teos on kokoelma tieteellisiä artikkeleita, ja se käsittelee nimensä mukaisesti musiikin ja luonnon suhdetta (Torvinen & Välimäki 2019: 1). Kyseisen artikkelikokoelmankin johdannossa (2019: 3) todetaan: ”Uudella tavalla ajankohtaiseksi ja kouriintuntuvaksi musiikin ja luonnon suhde on tullut nykymaailmassamme, jota leimaavat laajamittaiset ja ennakoimattomat ekologiset ongelmat.” Torvinen ja Välimäki (2019: 5) toteavat myös, että ekologisen kestävyuden näkökulmasta käsin on mahdollista tarkastella kaikkea musiikkikulttuuriin liittyvää toimintaa. Torvisen ja Välimäen teos on kokoelma tekstejä, jotka on kirjoittanut laaja joukko suomalaisia musiikintutkijoita. Kokoelmateos keskittyy kuitenkin suurimmaksi osaksi ekomusikologian tekstuaaliseen puoleen (Torvinen & Välimäki 2019: 16), sillä sen sisällöt käsittelevät enimmäkseen luonto- ja ympäristöaiheista musiikkia, eivät niinkään musiikin käytäntöjä. Mukaan on sisällytetty kuitenkin kappale ”II Ekologiset käytännöt ja äänellinen kulttuuri”, joka viittaa jo hieman tämänkin tutkielman aihepiiriin suuntaan.

Vaikka aiheena festivaalien ilmastopäästöt on Suomessa verrattain vähän tutkittu, on esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tarkasteltu myös livemusiikkia ja festivaaleja ilmastokriisin näkökulmasta sellaisten tutkijoiden kuin Matt Brennan, Kyle Devine, Mark Pedelty ja Aaron S. Allen toimesta. Brennan toimii populaarimusiikin

professorina Glasgow'n yliopistossa, ja on julkaissut lukuisia aihetta käsitteleviä artikkeleita, kuten ”Do music festival communities address environmental sustainability and how? A Scottish case study” (2019), ”The Infrastructure and environmental consequences of live music” (2021), yhdessä Adam Behrin sekä Martin Cloonanin kanssa artikkelin ”Live concert performance: an ecological approach” (2016), sekä yhdessä Kyle Devinen kanssa artikkelin ”The Cost of Music” (2020). Devine taasen on musiikkitieteen professori Oslon yliopistossa, ja on niin ikään julkaissut useita ekomusikologisia tekstejä, kuten artikkelin ”Sustainability, Solutionism, and the Problem of Music” (2022) sekä kirjan *Decomposed: The Political Ecology of Music* (2019). Minnesotan yliopiston antropologian professorilta Mark Pedelyltä tähänkin tutkielmaan on sisällytetty joitain ajatuksia teoksesta *Ecomusicology: Rock, folk, and the environment* (2020).

Pohjois-Carolinan Greensboron yliopistossa musiikkitieteen professorina työskentelevä Aaron S. Allen nostetaan verrattain usein esille myös suomalaisten musiikintutkijoiden teksteissä, eikä tämä tutkielma ole poikkeus. Allen on julkaissut lukuisia artikkeleita, kuten ”Anthropocentric and Ecocentric Perspectives on Music and Environment” (2022), ”Ecomusicologies” (2016) sekä ”Ecomusicology: Ecocriticism and Musicology” (2011) – vain muutamia mainitakseni. Lisäksi Allen julkaisi vuonna 2016 yhdessä Kevin Dawen kanssa teoksen *Current Directions in Ecomusicology: Music, Culture, Nature*.

Edellä mainituista erityisesti yhdysvaltalainen Minnesotan yliopiston antropologian emeritusprofessori Pedely on tutkinut livemusiikin ilmastopäästöjä laittamalla myös itsensä konkreettisesti likoon: Pedely on tehnyt ”etnografista tutkimusta” rockmusiikin kentän sisältä käsin tekeytymällä punk-yhtyeen jäseneksi ja kiertämällä bändin kanssa keikkapaikkoja. Yhtye pyrki kiinnittämään huomiota omaan toimintaansa, mutta myös herättelemään yleisön kiinnostusta ympäristöasioihin laulujensa kautta. (Pedely 2012: 3–4.)

Tapahtuma-alan ”sisältä” päin on pyritty toki useaan otteeseen kommentoimaan aihetta – sinänsä usein jokseenkin nurinkurisin keinoin. Esimerkiksi vuoden 2007 Live Earth -konserttia mainostettiin hiilineutraalina tapahtumana, joka tavoittaisi tärkeällä käynnissä olevaa ilmastokriisiä koskevalla viestillään miljoonia ihmisiä: konsertin oli kutakuinkin tarkoituksena tehdä musiikin ystävistä ilmastoaktivisteja (Pedely 2012: 24). Tämänkaltaisten tapahtumien osalta voidaan pohtia, olisiko mielekkäämpää jättää tapahtuma kokonaan järjestämättä, kuin järjestää se näennäisen hiilineutraalisti? Tavoittavatko tämänkaltaiset tapahtumat riittävästi ihmisiä saadakseen viestinsä perille ja vaikuttaakseen asioihin tarpeeksi

siihen nähden, että tapahtuman järjestämistä voidaan pitää kannattavana ekologiselta kantilta tarkasteltuna?

1.4 Tutkimuskirjallisuus ja -aineisto

Pro gradu -tutkielmani merkittävin tutkimuskirjallisuus sisältää muutamia ekomusikologian keskeisiä teoksia ja yksittäisiä artikkeleita, sisällönanalyysin menetelmäoppaita sekä pari tiivistä ympäristötieteen lähdeä. Ekomusikologian saralta olen tukeutunut erityisesti Juha Torvisen artikkeliin ”Johdatus ekomusikologiaan: musiikintutkimuksen vastuu ympäristökriisien aikakaudella” (2012). Lisäksi olen hyödyntänyt Torvisen ja Susanna Välimäen teosta *Musiikki ja luonto: Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella* (2019). Molemmat edellä mainituista ovat tarjonneet apua erityisesti ekomusikologian käsitteen määrittelemiseen ja sen hyödyntämiseen tutkielman työstämisessä. Aaron S. Allenilta muutamakin artikkeli on mainittu tutkielmassa niin tarkoituksella kuin varmasti vaikuttaen alitajuisestikin joidenkin mielipiteideni taustalla. Allen teksteineen on tullut mainituksi erinäisillä kursseilla useaan otteeseen opintojeni aikana, joten on totta kai luonnollista, että joitain ajatuksia on tarttunut matkan varrelta mukaan.

Ympäristöasioissa olen käyttänyt hyödykseni erityisesti WWF Suomen verkkosivujen tarjoamaa tietopakettia aiheesta. Myös Ilmatieteenlaitoksen julkaisema *Ilmasto-opas* on ollut avuksi ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi olen hyödyntänyt omaa jo olemassa olevaa tietoaani ympäristöaiheista.

Metodologian puolelta tärkeimpiä lähteitani ovat olleet Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen kirja *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018) sekä Jari Eskolan ja Juha Suorannan *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (1998). Olen hyödyntänyt molempia teoksia sisäistäakseni teorialähtöisen sisällönanalyysin pääpiirteet ja soveltaakseni sitä edelleen omaan tutkielmaani.

Analyysiaineiston olen koonnut hakemalla Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista hakusanoilla ”ekologinen kestävyys, festivaali, suomi”; ”kierrätys, festivaali, suomi”; ”hiilijalanjälki, festivaali, suomi” sekä ”festivaalit hiilijalanjälki~”. Ajallisen rajauksen tein päivämäärien 1.1.2010 ja 31.1.2024 välille. Hakutuloksia ei käytännössä löytynyt ennen vuotta 2019 – pari yksittäistä artikkelia on vuosilta 2014 ja 2017. Suurin osa tarkastelemistani artikkeleista sijoittuu vuosille 2022 ja 2023, mistä syystä tutkielman rajaus kohdistui lopulta

2010–2020-lukujen taitteeseen. Tulosten rajauksesta voitaneen päätellä keskustelun aiheesta kiihtyneen suomalaisessa mediassa kunnolla vasta 2020-luvulle siirryttäessä.

Kansallisarkiston digitaalisten aineistojen lisäksi tein Google-hakuja hakusanoin ”musiikkifestivaalit, suomi, kierrätys” ja ”musiikkifestivaalit, suomi, hiilijalanjälki”. Näiden kahden hakutavan lisäksi hyödynsin *Helsingin Sanomien* ja Ylen omia arkistoja niissä julkaistujen artikkeleiden osalta. Osan aineistolähteistäni, kuten yksittäiset nettisivut, löysin seuraamalla linkkiä näistä aiemmin löytämistäni artikkeleista.

Aineistooni valikoitui kaiken kaikkiaan yhdeksän artikkelia *Helsingin Sanomista*, kahdeksan Yleltä, kaksi Suomen Tietotoimistolta (STT), kaksi *Karjalan Heililtä*, sekä yksi artikkeli kultakin seuraavalta medialta: *Kaaoszine*, *Turun Sanomat*, *Pohjois-Karjala*, *Vaasan Ikkuna*, *Kaleva*, *Ilkka*, *Kuhmolainen*, *Maaseudun Tulevaisuus* sekä *Viikkosavo*. Lisäksi käytin yhtätoista eri musiikki- ja ympäristöalan verkkojulkaisua tai tietoaaineistoa: *ClimateMusic*, *Creative Finland*, *elma.fi*, *Euroopan Unioni*, *Lumme energia*, *Music Finland*, *musiikkiala.fi*, *Neste Oyj*, *Teosto*, *Viileä Musiikki* sekä *Yard*.

Aineistona hyödynsin siis yhteensä 41 eri artikkelia ja muuta lähdettä. Aineiston laajuus valikoitui käytännössä saturaation eli kylläntymisen (Sarajärvi & Tuomi 2018: 110) kautta: aineisto alkoi jo muutaman artikkelin kohdalla toistaa itseään, ja artikkelit keskittyivät suurilta osin samoihin alateemoihin. Tällä perusteella koen aineiston riittävän laajaksi pro gradun laajuisesta opinnäytetyöstä puhuttaessa.

1.5 Tutkijan positio

Eräs peruskulmakivistä, johon laadullisessa tutkimuksessa nojataan niin tutkimuksen perusteluissa kuin määrällisen tutkimuksen kritiikissäkin, on havaintojen teoriapitoisuus. Havaintojen teoriapitoisuudella tarkoitetaan sitä, että se, millainen yksilön käsitys ilmiöstä on, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään, vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Toisin sanoen tutkimustulokset eivät ole käytetystä havaintomenetelmästä tai käyttäjästä irrallisia. Ei siis ole olemassa puhdasta objektiivista tietoa, vaan kaikki tieto on siinä mielessä subjektiivista, että tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa. (Sarajärvi & Tuomi 2018: 23.)

Kuten Sarajärvi ja Tuomi toteavat yllä, on tieto lähes aina jossain määrin subjektiivista.

Tutkijan positiota pohdittaessa on otettava huomioon tutkijan ennako-oletukset tutkittavaa aihetta kohtaan, esimerkiksi omassa tapauksessani tutkijan henkilökohtainen suhde

festivaaleihin ja ympäristöasioihin. Vaikka olen musiikkitapahtumien vakiokävijä, suhtaudun samaan aikaan kriittisesti niiden ympäristövaikutuksiin. Tarkkailen myös omassa toiminnassani käyttäytymistäni festivaaleilla: en roskaa vaan kierrätän, pyrin kulkemaan tapahtumapaikoille julkista liikennettä hyödyntäen ja mahdollisimman energiatehokkaasti majoittuen. Tutkielmassa mainituista tapahtumista olen vierailut Provinssissa, Flow Festivalilla, Ruisrockissa, Ilosaarirockissa, Sidewaysissa sekä Kuopion RockCockissa.

Aineistosta oletin tätä tutkielmaa aloittaessani löytyvän erityisesti kriittisiä puheenvuoroja festivaalien ja ympäristön suhteesta, mutta myös esimerkiksi uutisartikkeleita tapahtumien mahdollisista onnistumisista ympäristötoimien suhteen. Olen tietoinen siitä, että ympäristötyö on viimeisten kymmenen vuoden aikana tullut näkyvämmäksi niin yhteiskunnassa yleensä kuin festivaaleillakin. Olen myös seurannut aiheesta käytyä keskustelua muutamina viime vuosina kenties keskivertoista festivaalikävijää enemmän, joten koen aiheelliseksi mainita, että jonkinlainen henkilökohtainen näkökulma aiheeseen on ehtinyt syntyä jo ennen tutkielman teon aloittamista. Pohdintani tutkijan positiosta lienee mielekästä siis myös päättää seuraavaan sitaattiin:

Ihminen toimii myös tieteessä usein uskojensa suhteen päämääräkeskeisesti ja pyrkii perusteluillaan osoittamaan uskonsa todeksi. Voidaan sanoa, että tutkimusongelma määrittää tutkimustyyppin, -strategian ja -otteen, mutta uskomukset ovat jo mukana muotoiltaessa mitä tahansa tutkimusongelmaa. Edes tutkimusongelman muotoilua ei voida pitää teoria- tai arvovapaana. (Sarajärvi & Tuomi 2018: 82.)

1.6 Tutkielman rakenne

Johdannon jälkeen tutkielma etenee käytetyn metodologian ja teorian sekä siinä hyödynnettyjen tieteenalojen esittelyyn. Luvussa kolme käyn läpi tutkielmani kannalta keskeisimpiä käsitteitä määrittelyineen. Tämän jälkeen on vuorossa varsinaiseen aineistoon ja sen analysointiin pureutuminen luvuissa 4–6. Luku neljä käsittelee useimmin artikkeleissa mainittuja festivaaleja. Luku viisi on jaoteltu eri aihepiirien mukaan alaluvuiksi, ja listaa artikkeleista esiin nousseita festivaalien suurimpia päästölähteitä. Luku kuusi sen sijaan pureutuu yksittäisiä aiheita laajempiin teemoihin. Luku seitsemän on tutkielman yhteenveto, jonka jälkeen tutkielman viimeisenä osiona on lähdeluettelo. Lähteissä on eriteltyä tutkimuskirjallisuutta ja -aineistoa, verkkolähteitä, sekä muutaman tutkielmasta löytyvän kuvan lähdetiedot.

2 Metodologia ja tutkielman teoreettinen tausta

2.1 Yleistä metodologiasta

Tutkielma toteutetaan metodologisilta lähtökohdiltaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena tekstianalyysia hyväksikäyttäen. Tarkemmin määriteltynä kyseessä on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Vaikka tutkielmani pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä onkin käytetty dokumenteista – tässä tapauksessa lehti- ja muista media-artikkeleista – hankittua tietoa, nousee esiin jossain määrin myös havainnointia, sillä analyysissa on mukana jonkun verran omakohtaisia havaintojani festivaaleilta.

Apuna käytetty teoria pohjaa erityisesti musiikkitieteen alahaaraksi eriytyneeseen ekomusikologiaan eli ekokriittiseen musiikintutkimukseen. Kuten Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen kirjassa *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018: 21), myös tässä tutkielmassa teorialla viitataan tutkimuksen viitekehykseen ja teoreettiseen osuuteen. Seuraavissa alaluvuissa paneudun tarkemmin niin laadulliseen tutkimukseen, teorialähtöiseen sisällönanalyysiin kuin ekokritiikkiin- ja musikologiaankin. Sivuan hieman myös ympäristötiedettä ja mediatutkimusta.

2.2 Laadullinen tutkimus

Olen käyttänyt tutkielmani metodologisten lähtökohtien hahmottamisessa apuna kvalitatiiviseen tutkimukseen keskittyvää teosta *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Sarajärvi & Tuomi 2018) sekä samaisen aihepiirin teosta *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (1998), jonka ovat kirjoittaneet Jari Eskola ja Juha Suoranta.

Sarajärven ja Tuomen (2018: 27) mukaan laadullisen tutkimuksen alkuperäisenä kotina voidaan käytännössä katsoen pitää Eurooppaa, josta se sittemmin on kulkeutunut myös Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa tehtävään tutkimukseen. Suomessa laadullinen tutkimus nosti päätään vasta 1970-luvun lopun ja 1980-luvun aikana (Sarajärvi & Tuomi 2018: 30). Sarajärvi ja Tuomi luettelevat tutkimussuuntausta kutsuttavan toisinaan myös esimerkiksi pehmeäksi, ymmärtäväksi ja ihmistutkimukseksi (Sarajärvi & Tuomi 2018: 28). Koenkin tärkeänä korostaa oman tutkielmani tiettyä ilmiötä ymmärtämään pyrkivää luonnetta, mikä on yksi syistä, joiden vuoksi laadullinen tutkimus valikoitui metodologiseksi lähestymistavakseni. ”Laadullisen tutkimuksen kokonaisuuden kysymys on palautettavissa

kysymykseen ”miten minä voin ymmärtää toista?”.” (Sarajärvi & Tuomi 2018: 83.) Siinä missä laadullinen tutkimus nähdään usein pehmeänä ja ymmärtävän luonteen omaavana ihmistieteiden tutkimussuuntauksena, sen ”vastakohtaa” kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta pidetään enemmän selittävänä ja jäykemmät rakenteet sisältävänä, luonnontieteissä sovellettavana suuntauksena (Sarajärvi & Tuomi 2018: 80). Toisaalta laadullisten ja määrällisten menetelmien pitäminen jyrkästi toistensa vastakohtina ei välttämättä ole kovin mielekästä sekään: molempia tapoja on mahdollista käyttää myös rinnakkain, kuten Sarajärvi ja Tuomikin (2018: 85) osoittavat mainitsemalla niin kutsutun mixed methods -menetelmän, joka yhdistää nämä kaksi menetelmää samassa tutkimuksessa.

2.3 Sisällönanalyysi

Tässä tutkielmassa käytän laadullisen tutkimuksen toteuttamiseen yhdysvaltalaisen perinteen sisällönanalyysia, jonka voidaan usein nähdä sopivan hyvin juuri erilaisten (kirjallisten) dokumenttien systemaattiseen analysointiin ja tutkittavan ilmiön sanalliseen tiivistämiseen (Sarajärvi & Tuomi 2018: 130–131). Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jota lähtökohtaisesti voidaan soveltaa kaikkeen laadulliseen tutkimukseen. Sisällönanalyysia voidaan pitää menetelmän lisäksi teoreettisena viitekehystenä. Laadullisen tutkimuksen muodot voidaan lähtökohtaisesti jaotella suurpiirteisesti kahteen eri ryhmään, joista sisällönanalyysi kuuluu analyysimuotoihin, joita ei voida katsoa ohjaavan minkään tietyn teoriapohjan, mutta joihin voidaan yleensä soveltaa hyvinkin vapaasti erilaisia teoreettisia lähtökohtia. (Sarajärvi & Tuomi 2018: 115.)

Sisällönanalyysi eroaa sille läheisenä pidetystä diskurssianalyysista siten, että siinä missä diskurssianalyysi etsii tekstin *tapoja* tuottaa tiettyjä merkityksiä, keskittyy sisällönanalyysi etsimään juuri näitä merkityksiä (Sarajärvi & Tuomi 2018: 131). Nimeltään samankaltaisesta sisällön erittelystä sisällönanalyysi taasen eroaa siten, että erittelyllä viitataan dokumentin sisällön kvantitatiiviseen analyysiin – sisällönanalyysilla sen sijaan dokumentin sisällön sanalliseen kuvaamiseen (Sarajärvi & Tuomi 2018: 133).

Tutkielmassa käyttämäni laadullisen tutkimuksen suuntaus pohjautuu siis niin sisällönanalyysiin kuin ekokritiikkiinkin niin metodologisesti kuin myös teoriapohjaltaan. Käytän analyysin toteutukseen aineistosta esiin nousevien huomioideni teemoittelua eri aihepiireihin.

2.3.1 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Lähtökohtaisesti sisällönanalyysi voidaan Sarajärven ja Tuomen (2018: 136) mukaan jakaa edelleen kolmeen eri alaluokkaan: aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen sekä teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. Tässä tutkielmassa käytän hyväkseni teorialähtöistä eli deduktiivista analyysimallia, josta esitän seuraavassa Sarajärven ja Tuomen (2018: 147) esittelemän havainnollistavan esimerkkikuvan.

Yläluokka	Alkuperäinen ilmaus/lausuma	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Tieteelliseen tietoon perustuva näyttö päätöksenteossa	<p>*Kyllähän sitä on opiskellut ja lukenut sairauksista ja näin tulee seurattua ja mitä elintoiminnoissa tapahtuu sitten tulee mietittyä, että miksi teen näin ja mitä siitä seuraa ja mitä elintoiminnoissa tapahtuu joissain sairauksissa.</p> <p>*Aina pitää olla taustalla joku tieto, tutkimustieto kun tekee päätöksiä.</p> <p>*Tuossa käytännön työssä saa varmuutta silleen, kun on lukenut jonkun artikkelin, miten asia on eli miten hyvä toimia ja näin saa semmoista varmuutta toimintaan.</p>	<p>Tieteellisen tiedon arviointi ja seuranta Tieteellisen tiedon käyttöönotto omassa toiminnassa Toiminnan perustelut tieteellisellä tiedolla</p> <p>Tutkimustiedon hyödyntäminen päätöksenteossa</p> <p>Uusi tutkimustieto tukee päätöksentekoa ja tuo varmuutta toimintaan</p>	<p>Empiirinen tieto</p>
Asiantuntijan kokemukseen perustuva näyttö päätöksenteossa	<p>*Eriaisissa hoitotoimenpiteissä on kehittynyt tieto et miten jokin toiminta vaikuttaa asiakkaan hoitoon ja se on kyllä aika pitkälti tullut kokemuksen kautta se päätöksenteon varmuus siitä mitä pitää tehdä</p> <p>*Työura ja tiedot on kehittynyt siitä kun on lähtenyt hoitotyöhön ja nyt uskallusta tehdä niitä päätöksiä ja ratkaisuja asiakkaan tilassa ja voinnissa.</p> <p>*Kokemuksen tuoma varmuus on tuonut myöskin sitä ammatillista osaamista päätöksentekoon.</p> <p>*Kaikki tulee niin kuin itsestään, oma niin kun sellaisen henkilökohtaisen päätöksentekokyvyn siten, että jotkut asiat osaa tehdä hyvinkin nopeasti ja selkeästi.</p>	<p>Kokemus lisää varmuutta päätöksentekoon</p> <p>Kokemus ja tietojen kehittyminen tuo uskallusta päätöksentekoon</p> <p>Kokemus on tuonut ammatillista osaamista päätöksentekoon</p> <p>Henkilökohtainen kyky tehdä päätöksiä</p> <p>Kyky tehdä nopeita ja selkeitä päätöksiä</p>	<p>Kokemuksellinen tieto</p> <p>Hiljainen tieto</p>
Asiakkaan kokemukseen perustuva näyttö päätöksenteossa	<p>*Se on tietysti niin, että päätökset pitää olla asiakkaallakin sen mukaan mikä on hänen oma vointi ja henkilökohtainen päätöksentekokyky.</p> <p>*Kysyn asiakkaan mielipidettä asioihin ja kunnioitan hänen itsemääräämisoikeutta ja hänen tahtoaan hoitotoimissa.</p>	<p>Päätöksentekoon vaikuttavat asiakkaan vointi ja henkilökohtainen kyky ja tarve</p> <p>Asiakkaan tahdon kunnioittaminen päätöksenteossa</p>	<p>Asiakkaan tarpeista ja toiveita koskeva tieto</p>

Kuva 2. Teorialähtöinen sisällönanalyysi: pelkistetyistä ilmauksista alaluokkiin eteneminen. Kuva: Sarajärvi & Tuomi 2018: 147.

2.4 Ekokritiikki ja ekomusikologia

Ekomusikologia tutkii mitä tahansa musiikkia ja musiikkiin liittyvää käytäntöä ihmisen ympäristösuhteen näkökulmasta. -- Toisin sanoen ekomusikologia tarkastelee ihmisen ja ympäristön vuorovaikutusta siten kuin se ilmenee musiikissa ja musiikkikulttuurissa ja erityisesti ympäristökriisin aikakauden haasteita painottaen. (Torvinen & Välimäki 2024: 8.)

Kuten muidenkin tieteen- ja elämäntieteiden, on myös musiikintutkimuksen lähes mahdotonta ummistaa silmänsä käynnissä olevalta ekologiselta kriisiltä. Koska musiikki, kuten muutkaan taiteenlajit, ei synny tyhjiössä, on myös musiikintutkijoiden huomioitava tutkimuskohteensa vaikutukset ympäristöön ja myös ympäristön vaikutukset musiikillisiin ilmiöihin.

Yhdysvaltalainen antropologi Mark Pedelty (2012: 5) kysyykin: ”How could the music we love ignore the greatest crisis we face?” eli vapaasti suomennettuna ”Miten rakastamamme musiikki voisi jättää huomiotta suurimman kohtaamamme kriisin?”. Kuten Aaron S. Allen (2011: 391) toteaa, aina 1970-luvulta saakka kasvanut ympäristötietoisuus on pakottanut myös taiteentutkimuksen suuntaukset, kuten musiikkitieteen, pohtimaan ympäristökysymyksiä. Vastauksena näihin haasteisiin on musiikkitieteen alle vähitellen kehittynyt uusi alasuuntaus, ekomusikologia.

Ekomusikologiaa voidaan pitää avoimen poliittisena musiikkitieteen tutkimussuuntauksena, sillä sen pyrkimys on lisätä ympäristötietoisuutta keskittymällä tutkimaan musiikin ja ympäristön välisiä vuorovaikutuksellisia suhteita ja saada tätä kautta aikaan yhteiskunnallista muutosta. Poliittisen luonteensa lisäksi ekomusikologia voidaan nähdä myös aktivistisena: Aaron S. Allen (2011: 417) huomauttaa joidenkin musiikkitieteilijöiden pitävän jokaista tutkijaa ”luonnostaan aktivistina”. Myös Torvinen ja Välimäki (2024: 5) mainitsevat musiikintutkijan mahdollisuudet toimia ympäristöaktivistina. Musiikintutkimuksen aktivistista osastoa edustaa niin ikään vuonna 2018 Suoni Ry:n toimesta julkaistu artikkelikokoelma *Musiikki muutosvoimana – Aktivistisen musiikintutkimuksen manifesti*, jonka ovat toimittaneet Sini Mononen ja Susanna Välimäki. Teoksen johdannossa todetaan: ”Toisin sanoen kyse on tutkimuksesta, joka pyrkii musiikillisten toimintojen avulla puuttumaan esimerkiksi sukupuoliseen syrjintään, rasismiin ja ympäristöongelmiin sekä ylipäätään vaikuttamaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien yhteiskunnallisten kysymysten yhteisölliseen ja julkiseen käsittelyyn” (Mononen, Torvinen & Välimäki 2018: 7).

Ekokriittisen musiikintutkimuksen eli ekomusikologian voidaan katsoa saaneen alkunsa (tai ainakin vahvoja vaikutteita) kirjallisuustieteen parissa kehittyneeltä ekokriittiseltä tutkimussuuntaukselta. Alun perin ekokritiikin voidaan katsoa lähteneen liikkeelle 1960-luvun ympäristöliikkeestä. Se voidaan nähdä erityisesti humanistisia ja luonnontieteitä risteävänä poikkitieteellisenä suuntauksena, joka tutkii inhimillisen ja ei-inhimillisen välisiä suhteita etenkin ihmisen toimintaan kriittisesti suhtautuvasta kontekstista käsin. (Tieteen termipankki 2024.)

Ekomusikologia voitaneenkin rinnastaa läheisesti kirjallisuudentutkimuksen ekokritiikkiin – lähinnä tutkimuskohde näiden kahden välillä on eriävä. Myös Allen (2011: 393) toteaa ekomusikologian olevan itse asiassa ei niinkään ekologista, vaan ekokriittistä musiikintutkimusta. Kuten ekokritiikki yleisesti, on myös ekomusikologia korostuneen poikkitieteellistä. Tätä alleviivaa myös Juha Torvinen (2012: 13). Torvinen määrittelee ekomusikologiaa seuraavasti:

Ekomusikologia pohtii kriittisesti kulttuurin ja luonnonympäristön vuorovaikutussuhteiden ilmenemistä musiikissa ja musiikillisissa käytännöissä siinä historiallisessa tilanteessa, jossa nämä vuorovaikutussuhteet ovat osoittautuneet ongelmallisiksi, haavoittuviksi ja essentialisoivien määrittelyjen ulkopuolella oleviksi. (Torvinen 2012: 11.)

...

Ekomusikologia on ympäristökriisien motivoima kriittisen musiikintutkimuksen osa-alue, joka tutkii musiikkia ja äänellistä kulttuuria ihmisen ympäristö- ja luontosuhteen indikaattorina pyrkimyksenään ihmisen arvojen ja toiminnan muuttaminen ympäristön kannalta kestävämpään suuntaan. (Torvinen 2012: 29.)

Mark Pedeltyn (2012: 7) mainitsema *Grove Dictionary of American Musicin* määritelmä ekomusikologialle on hyvin samansuuntainen kuin Torvisella: ”-- the study of music, culture, and nature in all the complexities of those terms. Ecomusicology considers musical and sonic issues, both textual and performative, related to ecology and the natural environment.”¹

¹ Kirjoittajan suomennos: “—musiikin, kulttuurin ja luonnon tutkimus termien kaikissa monimutkaisissa muodoissaan. Ekomusikologia tarkastelee musiikillisia ja äänellisiä – niin kirjallisia kuin performatiivisiakin – kysymyksiä, jotka liittyvät ekologiaan ja luonnonympäristöön.”

Aaron S. Allen (2011: 393) taas muistuttaa, että siinä missä esimerkiksi sukupuolentutkimus on kehittänyt ja jopa perustavanlaatuisesti muokannut musiikintutkimuksen luonnetta, on ekokritiikillä mahdollisuus tehdä samoin.

2.5 Ekologisen musiikintutkimuksen problemaattisuudesta

The environmental crisis is not only the fault of failed engineering, bad science, ecological misunderstanding, poor accounting, and bitter politics. It is also a failure of holistic problem solving, interpersonal relations, ethics, imagination, and creativity. In short, the environmental crisis is a failure of culture. Humanist academics (particularly philosophers, literary scholars, and historians) work to understand the people, cultures, and ethical situations that created, perpetuate, attempt to solve, and face this crisis. (Allen 2011: 414.)²

Artikkelissaan “Prospects and Problems for Ecomusicology in Confronting a Crisis of Culture” (2011), josta äskeinen lainaus on irrotettu, Aaron S. Allen nostaa esille myös ekomusiikologian kohtaamia haasteita, jotka pidän tärkeänä mainita ja huomioida myös tämän tutkielman yhteydessä. Edellä lainatussa sitaatissa Allen korostaa, ettei ympäristökriisi suinkaan ole seurausta vain kömpelöstä politiikasta ja huonoista valinnoista, vaan kyse on ehdottomasti myös kulttuurin epäonnistumisesta. Samalla hän kuitenkin muistuttaa, että ekomusiikologialla on suuret mahdollisuudet olla mukana vaikuttamassa positiivisesti ympäristökriisin ympärillä käytävään keskusteluun, sillä musiikin voimaa ja taitoa herättää tunteita ei pidä aliarvioida (Allen 2011: 414). Ekomusiikologialla on mahdollisuudet sekä auttaa ymmärtämään että kouluttamaan niin musiikista kuin taiteista ylipäänsä kiinnostuneita opiskelijoita suhteessa ympäristöön liittyviin kysymyksiin. Lisäksi niin musiikkitieteellä yleensä kuin ekomusiikologiallakin on potentiaalia poikkitieteelliseen tutkimukseen – kuten tässäkin tutkielmassa on havaittavissa.

² Kirjoittajan suomennos: ”Ympäristökriisi ei ole ainoastaan epäonnistuneen suunnittelun, huonon tieteen, ekologisen väärinymmärryksen, huolimattoman kirjanpidon ja katkeran politiikan vika. Se on lisäksi kokonaisvaltaisen ongelmanratkaisun, ihmissuhteiden, etiikan, mielikuvituksen ja luovuuden epäonnistumisen tulosta. Lyhyesti sanottuna ympäristökriisi on kulttuurin epäonnistuminen. Humanistiset tieteentekijät (erityisesti filosofit, kirjallisuuden tutkijat ja historioitsijat) pyrkivät ymmärtämään ihmisiä, kulttuureja ja eettisiä tilanteita, jotka loivat, jatkavat, yrittävät ratkaista ja kohtaavat tämän kriisin.”

3 Keskeisiä käsitteitä

Vaikka käytän tutkielmassa nykypäivän kontekstissa meille kaikille varmasti ennalta tuttuja termejä ja vakiintuneita käsitteitä, on paikallaan eritellä tarkemmin auki muutama erityisesti ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvä käsite, joista monet ovat peräisin ympäristötieteen piiristä. Listaan tässä käsitteet ja avaan niitä aakkosjärjestyksessä.

Ekokriisi. Oxford Reference (2015) määrittelee ekologisen kriisin eli ekokriisin seuraavasti: “A state of human-induced ecological disorder that could lead to the destruction of this planet’s ecosystem to the extent that human life will at least be seriously impaired for generations, if not destroyed.” Tutkielman kirjoittajan vapaa käänös Oxfordin määritelmästä on seuraava: ”Ihmisen aiheuttama ekologinen häiriö- tai kriisitila, joka mahdollisesti johtaa planeettamme ekosysteemin romahtamiseen heikentäen, ellei peräti tuhoten, ihmiselämän sukupolvien ajaksi.” Viitataan ekokriisillä siis maapallon nykyiseen tilaan, jossa ihmiskunta on vääjäämättä matkalla kohti omaa tuhoaan. Viitataan myös luonnon biodiversiteetin vähenemiseen, mutta pyrin samalla muistuttamaan, ettei ihmiskunnan loppu ole sama asia kuin maapallon loppu. Ekokriisi tarkoittaa tutkielmassani ihmisen aiheuttamaa vahinkoa niin itselleen kuin muille eläin- ja kasvilajeille.

Ekologia. Nojaan tutkielmassa Aaron S. Allenin määritelmään, jonka mukaan ekologia on kokonaisuus, joka muodostuu kaikkien elävien organismien – mukaan lukien ihmisten – suhteesta kontekstuaaliseen fyysiseen ympäristöönsä. Allen muistuttaa myös ’eko’ -etuliitteen kreikankielisestä ’kotitaloutta’ tarkoittavasta *oikos* -sanasta. (Allen 2011: 392.)

Festivaali. Siinä missä festivaali voi käsitteenä tarkoittaa mitä tahansa suurta (jokavuotista) ”juhlavaa” tapahtumaa, kuten ruoka-, tanssi-, teatteri- tai elokuvafestivaalia, tässä tutkielmassa festivaalilla viitataan ainoastaan musiikkitapahtumiin.

Festivaaliekosysteemi. Käsitteenä *festivaali* viittaa tässä tutkielmassa itse ”fyysiseen” tapahtumaan, joka on mahdollista kokea kerran vuodessa. *Festivaaliekosysteemillä* tarkoitan laajemmin sitä kokonaisuutta, joka festivaalien taustalla pyörii: koko festivaalikoneisto, työryhmä, kävijät, esiintyjät, vuoden ympäri tehtävä taustatyö, tapahtumapaikka, muut festivaalit suhteessa toisiinsa ja niin edelleen.

Hiilijalanjälki. Termillä hiilijalanjälki viitataan ihmisen toiminnan aiheuttamiin ilmastopäästöihin – tässä tutkielmassa erityisesti festivaalien ilmastopäästöihin.

Ilmasto. Ilmatieteenlaitos (2021) määrittelee ilmaston “sään pitkän ajan keskiarvoksi”. Sää voi vaihdella päivittäin, ilmasto kattaa näin ollen näiden vaihteluiden pidemmän aikavälin keskiarvon.

Ilmastonmuutos. Ilmastonmuutoksella viitataan nykykielessä useimmiten erityisesti ihmisen toiminnan seurauksena tapahtuvaan ilmaston lämpenemiseen tai kuumenemiseen, joka on sittemmin johtanut nykyiseen ekokriisiin. Myös tässä tutkielmassa ilmastonmuutos on negatiivissävytteinen synonyymi ilmaston lämpenemiselle. Ilmastonmuutoksen seurauksena on alettu puhua myös *ilmastokriisistä*, jolla viitataan ilmastonmuutoksen aiheuttamaan (humanitaariseen) kriisiin, jossa miljardien ihmisten elämä ja terveys on uhattuna. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestö WHO arvioi (2023), että vuosina 2030–2050 ainakin 250 000 ihmistä tulee vuosittain kuolemaan terveyshaittoihin, jotka ovat suoraa seurausta ilmastonmuutoksesta – vähimmillään kyseessä olisi siis noin viisi miljoonaa ilmastokriisin uhria.

Kasvihuonekaasu. Kasvihuonekaasut ovat kasvihuoneilmiötä kiihdyttäviä ja näin ollen ilmastoa lämmittäviä kaasuja, joita syntyy paitsi luonnostaan, myös ihmisen toiminnan seurauksena. Ilmakehässä luonnostaan esiintyvistä kasvihuonekaasuista tärkeimmät ovat hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄), dityppioksidi (N₂O) ja otsoni (O₃). Näiden lisäksi ilmakehässä esiintyy typpeä (N) ja happea (O), jotka eivät edistä kasvihuoneilmiötä. (Ilmasto-opas 2024.)

Kestävä kehitys. "Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa." (Gro Harlem Brundtland 1987.) Tämä kenties tunnetuin ja ensimmäinen kestävän kehityksen määritelmä on mielestäni edelleen pätevä ja erinomaisesti käsitteen auki selittävä. Suomen ympäristöministeriö (2024) sisällyttää kestävään kehitykseen niin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen kuin kulttuurisenkin kestävyden, ja tiivistää käsitteen seuraavasti:

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kestävän kehityksen käsitteen yksi keskeisistä ongelmista on kuitenkin antroposentrisyys eli ihmiskeskeisyys. Tässä tutkielmassa pyrin määritelmästä poiketen pois päin ihmiskeskeisyydestä. Kuten Juha Torvinen (2012: 18) mainitsee, on nykypäivänä alettukin puhua ennemminkin pelkästä *kestävyydestä* – tämä termi lienee toimivampi myös tämän tutkielman kontekstissa.

Kompensaatio. Päästökompensaatio on selitetty auki WWF Suomen (2024) sivuilla seuraavasti:

Kompensaation perusajatus on, että yhdessä paikassa syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä hyvitetään tai tasapainotetaan jossain muualla esimerkiksi sitomalla hiilidioksidia ilmakehästä. Käytännössä kompensatiohankkeen toteuttaja on eri taho kuin rahoittaja, ja näiden välinen linkki on niin sanottu hiilikrediitti, eli todistus, jolla käydään kauppaa vapaaehtoisilla hiilimarkkinoilla. Päästökompensaatio on vapaaehtoista, sillä tällä hetkellä Suomen lainsäädäntö ei velvoita kompensoimaan päästöjä. Toimivan kompensatiomekanismin edellytyksenä on, että kompensatiomaksuilla rahoitettaisiin tehokkaita toimia, joilla vähennetään päästöjä ja/tai sidotaan hiilidioksidia ilmakehästä. Valitettavasti tämä on selvitysten perusteella hyvin harvinaista.

Päästökompensaatio on käsitteenä merkittävä osa tätä tutkielmaa, sillä suomalaiset festivaalit ovat ottaneet asiakseen kompensoida hiilijalanjälkeään jo vuosien ajan. Esimerkiksi Flow Festival mainosti itseään muutama vuosi takaperin ”maailman ensimmäisenä hiilineutraalina festivaalina”, ja Ilosaarirock on jo pitkään kompensoinut aiheuttamiaaan päästöjä lahjoittamalla tuottojaan kotimaiseen luonnonsuojelutyöhön, kuten saimaannorpan suojeluun (Karjalan Heili 2017).

Viherpesu. Tässä tutkielmassa tarkoitan viherpesulla ilmiötä, jossa esimerkiksi tapahtumajärjestäjä nimittää itseään vihreäksi ja kestävän kehityksen mukaisesti toimivaksi elimeksi, mutta tekee vain näennäisiä toimia edistääkseen ekologisesti kestävää toimintaa. Esimerkiksi niin sanotun ekosähkön käyttö ja käytön korostaminen voidaan nykyään nähdä monissa tapauksissa viherpesuna, sillä lähes kaikki Suomessa myytävä sähkö on näennäisesti ”ekosähköä” eli tuuli-, aurinko- tai vesisähköä. Kaikella sähköllä ei kuitenkaan ole oikeasti

ekologisen sähkön määritelmää täyttävää Suomen Luonnonsuojeluliiton EKOenergia-sertifikaattia (EKOenergy 2024).

Ympäristö. ”Ihmisyhteisön tai muun eliöryhmän kanssa vuorovaikutuksessa olevien ulkoisten olojen kokonaisuus.” (Tieteen termipankki 2024.) *Ympäristö* on laaja käsite, joka kattaa käytännössä kaiken sen, mitä ympärillämme on: luonto, ilmasto, ekosysteemit, muut eläimet, kasvit ja ihmisen rakentama ympäristö. Ympäristön voidaan katsoa olevan elinehto kaikelle elolliselle. Nykyään erilaiset ympäristöongelmat ovat tuoneet sanalle *ympäristö* uusia merkityksiä. On selvää, että ihmisen toiminta on merkittävästi vaikuttanut näihin ongelmiin erityisesti teollisen vallankumouksen jälkeen tapahtuneen voimakkaan taloudellisen kasvun myötä. Ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatii monialaista lähestymistapaa, ja jokaisella meistä on vastuu ympäristöstä. Tästä syystä myös musiikintutkimuksen on osallistuttava ympäristökeskusteluun, ja koenkin merkitykselliseksi nostaa esiin havaintoja festivaalien ympäristötoimista.

4 Ympäristökeskusteluun liitettyjen festivaalien esiintyvyys mediassa

Tutkielmaan valitsemiani artikkeleita analysoidessani aloitin analyysini kartoittamalla, mitkä festivaalit artikkeleissa mainitaan ja kuinka monta kertaa. Useimmin analysoimissani artikkeleissa toistui nimeltä Flow Festival, yhteensä yhdeksän (9) kertaa. Provinssi mainittiin kahdeksan (8) kertaa, ja kolmanneksi eniten mainintoja sai Ilosaarirock, kuusi (6) kappaletta. Ruisrock nostettiin esille viidesti (5). Artikkeleissa kahdesti (2) mainittuja festivaaleja olivat Bättre Folk, Qstock ja Pori Jazz. Vain kertaalleen mainituiksi tulivat Sideways, Koiteli Elää, Kuhmon Kamarimusiikkifestivaali, Wanaja Festival, Down By The Laituri, RockCock, Ilmiö, Turun musiikkijuhlat, Vaasa Festival sekä Solstice. Lisäksi parissa energiayhtiöiden omassa uutisessa maininnan saivat Tammerfest, Mikkelin musiikkijuhlat, Suomipop-festivaalit ja Rockfest. Alaluvuissa 4.1–4.4 keskityn neljään useimmin mainittuun festivaaliin.

4.1 Flow Festival

Flow Festival on vuodesta 2004 lähtien Helsingissä järjestetty populaarimusiikin festivaali, jonka voidaan mielestäni nykypäivänä katsoa pitävän hallussaan Suomen festivaalientän ykkössijaa. Flow'ssa on perinteisesti nähty esiintymässä suuria nimiä aina Kanye Westista The Cureen ja Alicia Keysiin. Vuosina 2004–2007 Flow järjestettiin VR:n makasiineilla Helsingin keskustassa (Flow 2024), minkä jälkeen festivaali on pystytetty Kalasatamassa sijaitsevalle Suvilahden teollisuusalueelle joka elokuu. Tuleva kesä 2024 tulee olemaan sekä festivaalin 20-vuotisjuhlavuosi että näillä näkymin myös sen viimeinen kesä Suvilahdessa, eikä uudesta sijainnista ole toistaiseksi herunut tietoa julkisuuteen. Flow'ssa vierailee nykyään vuosittain noin 90 000 kävijää kolmipäiväisen festivaaliviikonlopun aikana (Flow 2024). Tapahtuma on niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin ansioitunut trendikkäänä kaupunkifestivaalina, joka ottaa toiminnassaan erityisen hyvin huomioon myös ympäristökysymykset muiden vastuullisuuskulmien ohella.

4.2 Provinssi

Seinäjoen Törnävänsaarella alun perin Provinssirock -nimellä kulkenut Provinssi on sittemmin pudottanut nimestään rock-liitteen, mutta festivaali tunnetaan edelleen yhtenä Suomen perinteisimmistä ja suurimmista rock-festivaaleista. Provinssi on yksi Suomen vanhimpia suuria festivaaleja, ja se on järjestetty vuosittain kesäkuussa vuodesta 1979 lähtien (Provinssi 2024). Provinssin vuotuiset kävijämäärät ovat noin 20 000–30 000 henkilöä päivässä, mikä nostaa viikonlopun kävijämäärät noin 60 000–90 000 kävijään.

Provinssi on jo pitkään ansioitunut vihreänä festivaalina kiinnittämällä huomiota tapahtuman ympäristövaikutuksiin ja niiden pienentämiseen. Me Provinssissa tiedostamme oman vaikutuksemme ympäristöön ja pyrimme aktiivisesti toimimaan kestävämmän tapahtumajärjestämisen puolesta. (Provinssi 2024.)

Flow Festivalin tapaan myös Provinssi ilmoittaa sivuillaan oman hiilijalanjälkensä, joka vuonna 2022 oli 2 275 tonnia CO₂e (= hiilidioksidiekvivalenttia). Lisäksi Provinssi tarjoaa kävijöilleen mahdollisuuden kompensoida oman festivaalijalanjälkensä rahalahjoituksena, ja kertoo myös yksittäisen kävijän hiilijalanjäljen (13,2 CO₂e kg). Festivaali listaa sivuillaan konkreettisia tavoitteita ilmastotoimilleen, ja nostaa tämän tutkielman tavoin tärkeimmäksi tehtäväkseen asenteisiin vaikuttamisen mahdollisuuden.

4.3 Ilosaarirock

Joensuun Ilosaarirock edustaa vahvasti maamme festivaalikartalla itäisen Suomen osastoa. Festivaali on Flow'n ohella erityisen tunnettu ansiokkaasta ympäristötyöstään, ja saanut tunnustusta aina kansainvälisiä ympäristöorganisaatioita myöten. Festivaali on muun muassa palkittu vuonna 2008 ensimmäisenä suomalaisena festivaalina kansainvälisellä Green'n'Clean -ympäristösertifikaatilla, sekä vuosina 2011, 2012, 2014 ja 2016 niin ikään ensimmäisenä suomalaisfestivaalina sille myönnettiin A Greener Festival Award -tunnustus. Ilosaarirock on tehnyt yhteistyötä Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n kanssa edistääkseen kestävää kehitystä.

Edellä mainittujen festivaalien tapaan myös Ilosaarirock ilmoittaa verkkosivuillaan hiilijalanjälkensä: vuonna 2022 tapahtuman jalanjälki oli 561 tonnia hiilidioksidiekvivalenttia,

josta ohjelman osuus oli 72 tonnia (12,8%), tuotanto 113 tonnia (20,1%) ja asiakkaat 376 tonnia (67,1%). Festivaali kiinnittää huomiota niin tuotantoon kuin yleisön liikkumiseenkin.

Ilosaarirockia on järjestetty Joensuun Laulurinteellä vuodesta 1971 lähtien, ja se on yhä tänä päivänä itsenäinen ja riippumaton festivaali, jonka taustalla hääriä Joensuun Popmuusikot ry -niminen voittoa tavoittelematon yhdistys. (Ilosaarirock 2024.)

4.4 Ruisrock

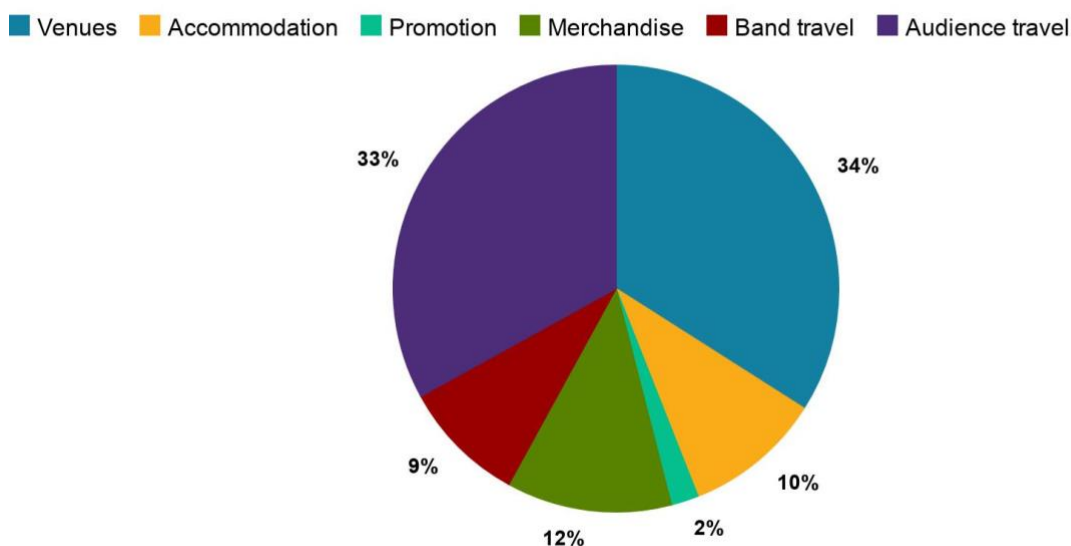
Turun Ruisrockia pidetään usein kenties Suomen perinteisimpänä festivaalina. Vuodesta 1970 järjestetty ”Ruissi” on maamme vanhin yhtäjaksoisesti järjestetty festivaali peitoten edellä esitellyn Ilosaarirockin yhdellä vuodella. Ruissalon kansanpuisto on monen tuntema kenties ikoniseksi tituleerattu musiikkipiirien kansallismaisema, jonne festivaali kerää nykyään vuosittain noin 100 000 kävijää. Ruisrockin sijainti luonnon helmassa Ruissalon kansanpuistossa pakottaa sen tarkastelemaan omaa toimintaansa ympäristökysymysten valossa – tästä huolimatta Ruisrock ei nauti aivan Flow Festivalin ja Ilosaarirockin kaltaista arvostusta ilmasto-asioiden osalta. Festivaalia onkin erityisesti viime vuosina arvosteltu sijaintinsa vuoksi sen tuottamista ympäristövaikutuksista. Erityisesti keskustelua on herättänyt juuri Ruisrockin sijainti ja sen myötä festivaalin aiheuttamat mahdolliset tuhot Ruissalon kansanpuistolle. Ruisrockia järjestää aiemmin myös jo kuopattua Vantaan Ankkarockia pyörittänyt Vantaan Festivaalit Oy. Tapahtumassa on vuosikymmenien saatossa nähty suuria nimiä Nirvanasta David Bowieen ja Bob Dylaniin. Nykyään Ruisrockin pääesiintyjien joukossa nähdään aiempaa huomattavasti enemmän erityisesti pop- ja rap-artisteja takavuosien rockyhtyeiden sijaan.

Verrattuna kolmeen aiemmin mainittuun festivaaliin, Ruisrockin verkkosivuilta ei löydy läheskään yhtä kattavaa tietopakettia ympäristökysymyksiin liittyen. Vaikka ekologinen kestävyys toki vastuullisuus-osiossa mainitaan, festivaali ei esimerkiksi ilmoita hiilijalanjälkeään. Ruisrock mainitsee YK:n Agenda 2030 -tavoitteisiin pohjaavan vastuullisuusohjelmansa olevan luotu vuosille 2022–2025, mutta mainintoja aiemmista ilmastotoimista ei juuri löydy. (Ruisrock 2024.)

5 Artikkeleissa toistuvat aiheet

Tässä luvussa erittelen, millaisia yksittäisiä sanoja, suppeampia aiheita ja alateemoja artikkeleissa esiintyy ympäristöön liittyvän keskustelun sisällä – toisin sanoen miten festivaalin ja ympäristön suhteesta mediassa puhutaan. Sanojen esiintyvyyden lisäksi kiinnitän huomiota siihen, miten aiheita nostetaan esille: onko artikkeleissa kriittinen ja pohdiskeleva näkökulma, vai tarjoavatko ne ennemminkin näennäisen objektiivista uutisointia? Alaluvut 5.1–5.5 käsittelevät viittä suurinta alateemaa: ruoantuotantoa, jätteenkierrätystä, rakentamista, matkustusta ja kompensointia. Kuten kuvasta 3 on havaittavissa, liittyvät kiertueiden suurimmat päästöt yleisesti ottaen matkustukseen ja tapahtumapaikan toimiin, kuten esimerkiksi ruokaan ja kierrätykseen.

Carbon footprint of a tour

Source: Green touring network

BBC

Kuva 3. BBC:n julkaisema kuvio kiertueiden hiilijalanjäljestä; suurimpina yleisön matkustus ja tapahtumapaikalla suoritettavat toiminnot. Kuva: BBC / Green touring network.

5.1 Ruoantuotanto

Yksi useimmin artikkeleissa käsitellyistä tai sivutuista aiheista ympäristövaikutusten osalta oli ruoantuotanto, mikä on loogista ja oletettavaakin ottaen huomioon, että ruoantuotanto pitää karkisijoja yhtenä suurimmista kasvihuonekaasujen aiheuttajista (WWF 2024).

Ruoantuotannon päästöt syntyvät esimerkiksi tuotantoeläinten ruoansulatusprosesseissa ja

lannoitteiden käytössä. Suurimmat päästöt ruoantuotannossa syntyvätkin juuri alkutuotannosta eli maataloudesta – erityisesti eläinten ja kasvien kasvatuksesta. Märehtijät, kuten lehmät, tuottavat ilmakehään suuria määriä metaania, jota pidetään hiilidioksidin jälkeen maapallon ilmastolle toiseksi haitallisimpana kasvihuonekaasuna (Ilmasto-opas 2024). Myös tuotantoeläinten ruokkimiseen käytetyn rehun kasvatus vie runsaasti resursseja ja tuottaa paljon päästöjä. Edellä mainituista syistä erityisesti eläinperäinen ruoka onkin erityisen haitallista ilmastolle. (WWF 2024). Ruoantuotanto on siis yksi suurimmista ihmisen aiheuttamista ympäristövaikutuksista. Ruoantuotannon prosessi kattaa alleen niin maan- ja vedenkäytön, kasvihuonekaasupäästöt, luonnon monimuotoisuuden vähenemisen kuin torjunta-aineista koituvat haitatkin. Ruoantuotannon suhteen ymmärtäminen ympäristöön nähden onkin tärkeää kestävämmän tulevaisuuden kannalta.

Analysoimissani artikkeleissa ruoka teemana toistui huomattavassa määrässä artikkeleita. Erityisesti kiinnitettiin huomiota kasvisruoan lisäämiseen ja punaisen lihan sekä siipikarjapohjaisen ruoan vähentämiseen tapahtumien ruokakojuilla. Esimerkiksi Helsingin Sanomien artikkeli vuodelta 2014 oli otsikoitu ”Helsinki vaatii kasvisruokaa isoisiin tapahtumiin”. Artikkelissa perusteltiin ruoantuotannon merkitystä hiilijalanjäljen mittauksissa. Kahdeksan vuotta myöhemmin samainen lehti uutisoi: ”Flow-festivaali lopettaa punaisen lihan ja siipikarjan myynnin” (Helsingin Sanomat 2022). Myös kyseinen uutinen alleviivasi eläinperäisen ravinnon aiheuttamaa ilmastokuormitusta. Yksittäisten artikkeleiden lisäksi Euroopan Unionin julkaisema tapahtuma-alan ohjeistus ”7 steps for greener events” vuodelta 2022 listaa kasvipohjaisen ruoan tarjoamisen yhtenä merkittävänä seikkana kohti kestävämpää tapahtumajärjestämistä. Erityisesti Ruisrock ja Provinssi ovatkin viime vuosina tarjonneet ruokamyymälille alennusta festivaalin paikkavuokrista, mikäli nämä tarjoavat kävijöille kasvispohjaista ravintoa. Erityisesti tämä kasvipohjaisiin vaihtoehtoihin siirtyminen onkin herättänyt suuria tunteita ja närää lihansyönnin nimeen vannovissa kävijöissä, mikä on noussut esiin paitsi sosiaalisessa mediassa tapahtumien omien tilien julkaisuissa, myös analysoimieni artikkeleiden kommenttikentissä.

Yhteensä ruoantuotanto, kasvisruoka tai liharuoan päästöt mainittiin kolmessatoista (13) tutkielman aineistoartikkeleista.

5.2 Jätteenkierrätys

Kierrätys toistui analysoitavissa artikkeleissa teemana lähes jokaisessa. Tutkielman kirjoittajan tulkinta asiasta on, että kierrätys on ilmastoteoista helpoin järjestää ja se herättää vähiten tunteita yleisöissä – kuten jo edellisessä luvussa todettua, esimerkiksi pelkän kasvisruoan tarjoamisesta uutisoiminen on herättänyt monen festivaalin kohdalla voimakkaita reaktioita ja kuumia tunteita medioiden kommenttikentissä. Esimerkiksi edellisessä alaluvussa mainittu uutinen Flow Festivalin siirtymisestä kasvipainotteiseen ruokaan oli uutisen lukuhetkellä kirvoittanut Helsingin Sanomien kommenttikenttään 29 huolestunutta kommenttia siitä, mistä lihansyöjät nyt saavat ruokansa tapahtuman aikana, ja onko kasvisruoka terveellistä. Vain yksi lukijan jättämä kommentti kehui festivaalia edelläkävijäksi ilmastoasioissa kasvis- ja kalaruokaan siirtymisen myötä: ”Kova! Flow ja Sideways on edelläkävijöitä, muut tulee perässä heti kun alkaa ilmastonmuutos kiinnostaa.”³

Kierrätys ja erityisesti kävijöiden tuottamat roskamäärät nostettiin usein esiin jo artikkeleiden otsikoissa. STT uutisoi vuonna 2017 ”Ruisrockin tehostaneen kierrätystä entisestään”. Yle taas nosti vuonna 2019 suomalaisyleisön jalustalle tottuneina festivaalikierrättäjinä, siinä missä Isossa-Britanniassa järjestettävä Glastonburyn jättifestivaali esitettiin roskaavana mörkönä. Suomalaiset festivaalit pyrittiin esittämään artikkelissa kierrätyksen edelläkävijöinä. On kuitenkin hyvä muistaa esimerkiksi kyseisessä artikkelissa mainitun maailman suurimpana pidetyn ulkoilmafestivaali Glastonburyn (noin 180 000 kävijää) ja vaikkapa Ruisrockin (noin 100 000 kävijää) kokoero.

Joiltain osin artikkeleissa myös yhdisteltiin erilaisia kestävyys-teemoja sujuvasti keskenään: esimerkiksi ruoantuotanto ja jätteenkierrätys sujahtivat Ilosaarirockin osalta limittäin Ylen vuoden 2019 artikkelissa, joka pohti festivaalien ekologisuutta yleisesti. Jo otsikossa mainittiin Ilosaarirockin ”kierrättävän leivänkannatkin hevosille”.

Vuoden 2023 Ylen uutinen ”Yrittäjäkaksikko perusti mukipesulan ja aikoo korvata festareiden kertakäyttöastiat kuppi kupilta ”Tänä vuonna pestään 10 miljoonaa mukia”” puolestaan esitteli kierrätystä askeleen pidemmälle vievän keinon kestävämpään tapahtumatuotantoon: jo vuosia juomapulloissa käytössä ollut panttisysteemi on vähitellen siirtymässä myös mukeissa tarjoiltaviin juomiin – festivaalikävijän on mahdollista joko

³ Kommentti: Juho Jaakkonen / Helsingin Sanomat 2022.

palauttaa käyttämänsä pesukoneen kestävä muki rahaa vastaan tai pitää muki itsellään. Esimerkiksi Turun Kesärauha -festivaalilla pantilliset mukit ovat olleet oman kokemukseni mukaan käytössä jo muutaman vuoden.

Kertakäyttömuovista ja muusta kulutustavarasta syntyvä jäte ja jätemäärän puolitus sekä biohajoavat materiaalit mainittiin useasti tapahtumajärjestäjiä mietityttävänä seikkoina – niin myös Ylellä vuonna 2023 artikkelissa, joka nosti esiin leirintäalueelle hylätyt teltat suurena jäteongelmana Seinäjoen Provinssin suhteen. Sama ongelma nousi esiin myös Glastonburya vuonna 2019 käsitelleessä artikkelissa.

Turun Sanomat mainitsi vuonna 2019 konkreettisen roskaamisen vähentyneen näkyvästi vuodesta 2003. Toisaalta samaan aikaan roskaamisen vähenemisen kanssa artikkelissa mainittiin festivaalipäästöjen muuttuneen enenevissä määrin ”näkyvämmiksi”, kuten lentomatkailusta syntyviksi päästöiksi.

Jätteet ja niiden käsittely ja kierrätys mainittiin jollain tavalla yhteensä viidessätoista (15) aineistoartikkelissa.

5.3 Matkustus

Vaikka erityisesti artistien kiertuematkustaminen yksityislentoineen on noussut yleisesti ottaen kenties eniten tapetille musiikista ja ilmastoasioista keskusteltaessa, festivaaleihin keskittyvissä uutisissa ja artikkeleissa matkustus jäi verrattain vähäiselle huomiolle. Eniten huomiota kiinnitettiin yleisön, ei niinkään artistien, matkustamisesta koituihin päästöihin. Toisaalta festivaalit voidaan nähdä tietystä kulmasta ekologisempina vaihtoehtona yksittäisille keikoille: usea artisti matkustaa tapahtumaan x, mutta artistit esiintyvät tapahtumassa samoilla lavoilla, jolloin esimerkiksi tapahtuman rakentamiseen käytettäviä resursseja ei kulu yhtä laajasti kuin monta erillistä konserttia rakennettaessa kuluisi.

Yleisön liikkumiseen kiinnitettiin huomiota esimerkiksi Ilosaarirockin osalta niin pyöräparkin kimpakyyteihin kehottavin mainoksin kuin julkisen liikenteen kautta (Yle 2019). Liikkuminen mainittiin tavalla tai toisella yhteensä seitsemässä (7) artikkelissa. Useassa tilanteessa avoimeksi jäi kysymys, laskeeko festivaalijärjestäjä yleisön matkustamisen tapahtumansa päästöihin vai ei – toisaalta yksilön matkustustapa on totta kai jokaisen

henkilökohtainen valinta ja päästö, mutta toisaalta liikkumista paikasta x paikkaan y ei tapahtuisi ilman järjestettyä tapahtumaa.

Niin artistien kuin yleisönkin matkustuksen kannalta on oleellista pohtia tapahtumapaikan maantieteellisen sijainnin merkitystä. Onko kestävämpää lennättää yhtye lähemmäs yleisöä, vai koko yleisö lähemmäs yhtyettä? Tätä pohtii myös Mark Pedelty (2012: 16) esitellessään yhdysvaltalaisista folk-festivaalia, jonne yleisö joutui matkustamaan keskelle ei-mitään, tuntien ajomatkan päähän läheisimmistä kaupungeista. Tästä näkökulmasta katsottuna onkin mielekkäämpää tuoda artisti Oulusta Helsinkiin kuin lähettää yleisö, joka määrällisesti lienee usein suurempi kuin esiintyjät, Helsingistä Ouluun. Esimerkiksi Flow Festival on pohtinut kyseistä aspektia omassa toiminnassaan (Kaaoszine 2024) ja alleviivaa saavutettavaa ja keskeistä sijaintiaan yhtenä ympäristötoimistaan. Flow onkin jo vuosikausia kannustanut yleisöä saapumaan paikalle joukkoliikennettä tai omia jalkoja käyttäen, ja paikalle on käytännössä mahdotonta saapua omalla henkilöautolla. Tässä suhteessa on toki aiheellista pohtia eroja pääkaupungin kantakaupungissa (Flow) ja vaikkapa Oulun Hailuodossa (Bättre Folk) sijaitsevien festivaalien välillä: lähtökohtaisesti tapahtumat ovat eriarvoisessa asemassa joukkoliikenteen hyödyntämisen suhteen. Mielekästä lienee siis sanoa järjestäjän paikkavalinnan olevan tänä päivänä tietoinen valinta tapahtuman ekologisuuden suhteen. Tapahtumapaikkaa vaihtamalla voitaisiinkin kenties monen tapahtuman kohdalla saada päästöjä roimasti alaspäin – kuten sivulla 27 esitelty BBC:n kaavio, esittää myös esimerkiksi Matt Brennan (2020: 12) yleisön matkustuksen olevan livemusiikkitapahtumien merkittävien ilmastopäästöjen lähde.

5.4 Kompensaatio

Terminä *kompensaatio* on sana, joka toistui tavalla tai toisella lähes poikkeuksetta festivaalien päästöjä koskevissa artikkeleissa ja uutisissa. Toisinaan kompensaatio oli korvattu *hiilineutraaliudella*, jonka voidaan kuitenkin tarkoituseriltään katsoa vastaavan kompensaatiota; tapahtuma ylittää hiilineutraaliuteen vain kompensoimalla päästöjään, eli harjoittamalla päästökompensaatiota. Käytännössä päästökompensaatio ei valitettavasti läheskään aina tarkoita aidosti vihreää toimintaa, sillä useassa tapauksessa yrityksen tai tapahtuman rahoittama kompensaatiokohde tulisi rahoitetuksi joka tapauksessa – esimerkiksi puita tulisi istutettua paikkaan x riippumatta siitä, rahoittaako festivaali y operaatiota vai ei. Joissain tapauksissa tapahtumien kompensaatiopuheessa ja näennäisessä hiilineutraaliudessa

voi siis olla kyse ainoastaan niin sanotusta viherpesusta. Tutkielmassa mainituista festivaaleista esimerkiksi Flow Festival esittää verkkosivuillaan suhteellisen tarkkaa tietoa hiilidioksidipäästöistään ja niiden kompensoinnista ja perustaa tarjoamiaan tietoja tieteellisten tahojen tekemälle tutkimukselle (Flow 2024).

Kompensoinnin ja hiilineutraaliuden jatkuva toistuminen artikkeleissa on loogista, sillä siinä missä esimerkiksi ruoantuotanto ja yleisöjen matkustus ovat tapahtuman hiilidioksidipäästöjä, ovat kompensointi ja pyrkimys hiilineutraaliuteen niiden ja muiden päästöjä tuottavien toimien seurauksia.

5.5 Toistuvia yksittäisiä käsitteitä

Analysoimistani artikkeleista on eroteltavissa useita yksittäisiä käsitteitä, joiden voidaan katsoa toistuvan useassa eri tekstissä. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi kertakäyttömuovi, kierrätys, kasvisruoka, hiilineutraalius, ekoteko, ruokahävikki, vastuullisuus, ympäristötyö, tuulivoima, aurinkosähkö, ilmastoahdistus, ympäristöviestintä, vastuullisuusohjelma, polttoaine, materiaalijalanjäljenlaskenta.

Termi ”ekoteko” toistui monesti erityisesti Provinssia käsittelevissä artikkeleissa – kyseinen festivaali on selkeästi tehnyt tietoisien valinnan pohtiessaan julkista lähestymistapaansa ympäristötoimiaan kohtaan. Festivaalin edustajat alleviivasivat toistuvasti artikkeleissa sitä faktaa, ettei festivaalin järjestäminen koskaan ole mikään ekoteko, mutta että toimia ympäristön eteen tehdään joka vuosi.

Termit ”ympäristötyö” ja ”ympäristöviestintä” voidaan nähdäkseni tulkita laajemmin, kuin mitä niiden kenties yleisesti ottaen katsotaan festivaaliekosysteemeissä merkitsevän. Ympäristötyö on totta kai erityisesti juuri sitä konkreettista työtä, josta tässäkin tutkielmassa on nostettu esimerkkejä: kierrätystä, ekologisempia ruokailuvalintoja, kertakäyttökulutuksen vähentämistä, joukkoliikenteeseen kannustamista ja niin edelleen. Toisaalta ympäristötyön voidaan katsoa linkittyvän myös ympäristöviestintään.

Kuten jo aiemmin todettua, yksi festivaalien ja muiden tapahtumien merkittävimmistä ympäristötoimista on vaikuttaminen. Vaikuttaminen taas pitää sisällään niin suoran yleisöihin kohdistuvan ympäristöviestinnän, kuin epäsuoran kävijöiden asenteisiin vaikuttamisenkin. Festivaaleilla on mahdollisuus jättää jälkensä kymmeniintuhansiin kävijöihin yhden viikonlopun aikana. Kävijät taas jakavat heihin tarttunutta tietoa ja uusia toimintatapoja yhä edelleen eteenpäin omassa arjessaan.

6 Artikkeleista esiin nousevia laajempia teemoja

Yksittäisten aiheiden, kuten ruoantuotannon ja kierrätyksen, lisäksi artikkeleista nousi esiin joitain usein toistuvia laajempia aiheita ja teemoja festivaalituotantojen ympäristökysymyksiin liittyen. Yksi aiheista oli Ekokompassi -ympäristöjärjestelmä ja -sertifikaatti, jonka usea festivaalijärjestäjä nosti esille osana omaa ympäristötyötään. Ekokompassi nousi esiin myös uutisten otsikoissa – esimerkiksi Viikkosavo uutisoi 10.8.2016: ”RockCockille Ekokompassi Tapahtuma -sertifikaatti”. Ekokompassi on ympäristösertifikaatti, joka määritellään sen omilla verkkosivuilla seuraavasti:

Ekokompassi-sertifikaatti on todiste organisaation panostuksista oman ympäristövastuunsa eteen. Sertifikaatti myönnetään, kun olette rakentaneet Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän ja läpäisseet riippumattoman asiantuntijan tekemän auditoinnin. Auditoinnissa arvioidaan täyttääkö organisaationne ympäristövastuutyö Ekokompassin asettamat 10 kriteeriä.

Sertifikaatti on keino todentaa organisaation ympäristövastuun taso paitsi organisaation kumppaneille ja asiakkaille myös omille työntekijöille. Ekokompassi-sertifikaatti on myös arvostettu keino todentaa ympäristövastuun taso eri kilpailutuksissa.

Ekokompassin lisäksi usea tutkielmaan valittu artikkeli sisälsi puhetta festivaalien edelläkäviijyydestä. Festivaaleja kuvailtiin eräänlaisina ”pienoismaailmoina” ja suunnannäyttäjinä laajemmalle yhteiskunnalliselle muutokselle. Esimerkiksi Suomen Tietotoimiston (STT) uutinen vuodelta 2017 ja Ylen kaksikin artikkelia vuodelta 2019 alleviivasivat, miten massatapahtumissa, kuten festivaaleilla, on verrattain helppoa esimerkiksi testata uusia ympäristöä säästäviä käytäntöjä. Artikkelit muistuttivat tapahtumien toimivan suunnannäyttäjinä myös siksi, että osassa tapauksia festivaalien kestävätkä käytännöt saattavat hyvinkin jäädä kävijöidensä muistiin ja siirtyä näin myös yksilöiden arkeen edesauttaen aina vain kestävämpää yhteiskuntaa.

Artikkelien varsinaisten sisältöjen lisäksi myös niiden kommenttikentissä oli havaittavissa määrättyjen teemojen toistuvuutta. Siinä missä osa kommentoijista oli sitä mieltä, että festivaalien ja muiden massatapahtumien ympäristötoimet ovat vain ja ainoastaan positiivinen asia, oli huomattavan suuri osa kommentteista pessimistisiä. Suurimpia tunteita herättivät uutiset kasvisruoan lisäämisestä. Toisaalta festivaaleilta myös odotettiin kommenttien perusteella enemmän ja parempia vastauksia ilmastokysymyksiin: esimerkiksi Ylen vuoden 2024 uutinen ”Vihreitä arvoja korostava Provinssi otti pääyhteistyökumppanikseen tunnetun

maastoautovalmistajan – Yle kysyi, miksi” herätti kommentoijissa hyvinkin negatiivisia tunteita. Tämänkaltaisten uutisten kommentoijat kiinnittivät huomiota viherpesu-ilmiöön, ja kutsuivat esimerkiksi Provinssin toimia viherpesuksi. Artikkelin kirvoitti muun muassa seuraavanlaisia kommentteja: "Defender-mallisto on ladattava hybridi. Seinäjoella nähtävät mallit ladataan vesivoimalla tuotetulla sähköllä" Ja kuinkas moni tuollaisen ostaja lataa vain vesivoimalla tuotetulla sähköllä ja miten tuo muka tekee autosta vihreän?"⁴ ja "Läpinäkyvää viherpesua. Noiden mainosautojen sähköajelut ovat aivan mitätön osuus festareiden koko energiankulutuksesta sekä yleisön liikkumisesta provinssiin ja takaisin kotiinsa. -Saako lipusta alennusta, jos saapuu paikalle pyöräillen?"⁵

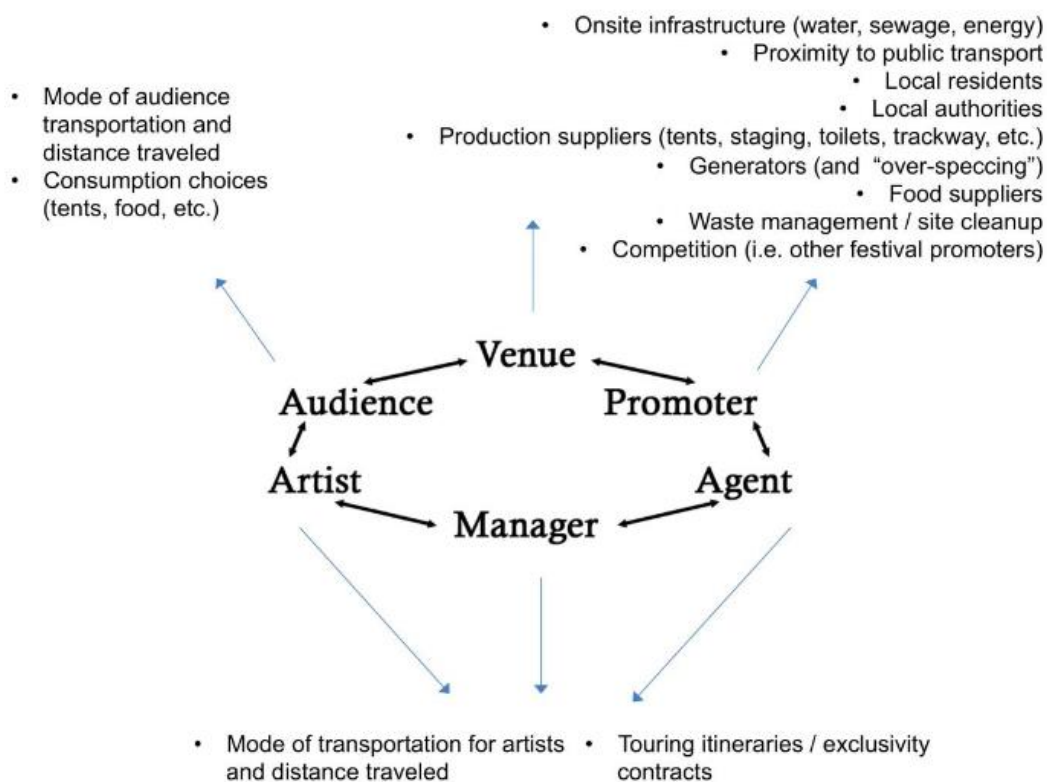
Yksi merkittävistä esiinnoista teemoista oli festivaalien vertauskuullinen käyttö "pienoismaailmoina". Siinä missä vertausta pienomaailmasta käytettiin usein positiiviseen sävyyn alleviivaten tapahtumien mahdollisuuksia vaikuttaa kävijöiden asenteisiin, nousi itselleni mieleen myös ajatus, siitä miten suurimmiksi paisuneissa tapahtumissa on havaittavissa kasvaneen ihmismäärän negatiiviset puolet. Esimerkiksi Flow Festival on nykypäivänä nähdäkseni liiankin täyteen myyty tapahtuma: siinä missä tapahtuma-alueen koko on pysynyt samana, on ihmismäärä lisääntynyt huomattavasti muutaman vuoden takaiseen verrattuna, mikä näkyy erilaisina lieveilmiöinä ja tungoksena niin lavojen edustoilla kuin esimerkiksi saniteettitiloissakin. Voitaisiko festivaaleja tarkastella myös tältä kantilta pienomaailmojen tapaan? Se, mitä tapahtuu, kun suuri määrä ihmisiä laitetaan rajalliseen tilaan, voisi kärjistetysti toimia esimerkkinä yksittäisen kaupungin, maan, tai jopa maanosan räjähtävän väestönkasvun seurauksille.

Myös Kare Eskola (2024) alleviivaa artikkelissaan yleisöjen olevan suurin yksittäinen päästölähde festivaaleilla. Voisiko yksi ratkaisu tapahtumien päästöjen vähentämiseen olla yksinkertaisesti yleisömäärien tiukempi rajaaminen? Etenkin, kun yleisöjen liikkuminen on jo muutamaankin otteeseen edellä esitetty yhdeksi festivaalien merkittävimmistä päästölähteistä, voisi väkimäärän rajauksesta olla merkittävää hyötyä ympäristön näkökulmasta tarkasteltuna.

⁴ Kommentti: nimimerkki Murmeli47 / 19.1. 09:24

⁵ Kommentti: nimimerkki Urho II / 19.1. 08:40

Artikkelissaan “The Infrastructure and Environmental Consequences of Live Music” (2020) tutkija Matt Brennan esittelee kaavion, josta käy ilmi musiikitapahtuman erilaisia päästölähteitä. Brennanin esittelemät näkökulmat tukevat omalta osaltaan myös tässä tutkielmassa artikkeleista esille nousseita teemoja. Vaikka Brennanin teksti käsittelee Ison-Britannian livemusiikkikenttää, on konserttikenttä hyvin samanlainen niin Suomessa kuin muualla Euroopassa, joten kaavion voidaan katsoa soveltuvan myös suomalaisen festivaalikentän käsittelyyn.

Kuva 3. Kaavio livemusiikin päästöistä (Brennan 2020: 6).

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Musiikin ystävänä ja festivaalikävijänä voi tuntua paradoksaaliselta miettiä tapahtumaan osallistumista ekologiselta kantilta. Toisaalta halu tukea ympäristöystävällistä, kestävästi rakennettua tapahtumaa on monilla suuri, mutta toisaalta koko tapahtumaan osallistumatta jättäminen olisi yksilön henkilökohtaisista ympäristötoimista varmasti tässä mittakaavassa merkittävin. Aaron S. Allen (2011: 392) kysyy: “Is musicology part of the problem or part of the solution? Is the environmental crisis relevant to music—and more importantly, is musicology relevant to solving it?”⁶ Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt pohtimaan juuri näitä Allenin esittämiä kysymyksiä. Ympäristökriisi on ehdottomasti relevantti huolenaihe myös musiikkitieteen maailmassa, ja musiikintutkijoilla on muiden musiikin ammattilaisten ohella mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin ja sitä kautta myös laajemmin yhteiskunnalliseen muutokseen. Mielestäni musiikki(tiede) voidaan nähdä sekä osana ongelmaa että sen ratkaisua. Matt Brennankin toteaa (2021: 1), että maailma jossa musiikilla ei ole vaikutusta ympäristöön, on maailma ilman musiikkia.

Tutkielman edetessä tulin huomanneeksi, ettei artikkeleiden perinpohjaisen yksityiskohtainen erittely tekstissä ollut kovin mielekäästä: samat aiheet, teemat ja lausahdukset toistuivat artikkelista toiseen, ja loppujen lopuksi moni festivaalijärjestäjä puhui tapahtumastaan hyvin samansuuntaiseen tapaan. Koin siis mielekkäämmäksi niputtaa artikkeleita suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja kirjoittaa aiheesta yleisluontoisemmin. Lisäksi kokemukseni oli, ettei aiheesta saa toistaiseksi pelkän lehtiartikkelimateriaalin pohjalta täysin eheää kokonaiskuvaa – mielekkäämpää voisi olla esimerkiksi tilastoida festivaalien päästöjä jonkin matemaattisemman oppiaineen alaisuudessa. Tämän jälkeen aihetta voisi kenties lähteä konkreettisemmin kehittämään. Toistaiseksi tilastollista julkista tietoa festivaalien päästöistä on verrattain vähän.

Toisaalta artikkelien lähempi tarkastelu tarjosi tietoa siitä, mitkä osa-alueet festivaaliekosysteemien harjoittamassa ympäristötyössä ovat niitä kaikista näkyvimpiä, ja toisaalta missä kohtaa voitaisiin vielä parantaa. Vaikka tulokset esimerkiksi kierrätyksen, ruokailuvalintojen tai kertakäyttömuovin käyttämisen osalta eivät suinkaan olleet missään määrin yllättäviä, tarjosivat ne tukea tutkijan ennakko-oletuksille aiheen puitteissa.

⁶ Kirjoittajan suomennos: ”Onko musiikkitiede osa ongelmaa vai ratkaisua? Onko ympäristökriisi relevantti suhteessa musiikkiin – tarkalleen ottaen, onko musiikkitiede relevantissa asemassa ratkaisemaan sitä?”

Ekomusikologialla on joka tapauksessa kaiken kaikkiaan hyvät edellytykset muuttaa musiikintutkimusta perinpohjaisesti, kuten esimerkiksi sukupuolentutkimus on onnistunut aikaisemmin tekemään. Uskonkin, että tulevaisuudessa niin musiikki- kuin muutkin taiteisiin keskittyvät tieteet tulevat kiinnittämään entistä enemmän huomiota ympäristöön ja ilmastokriisiin liittyviin kysymyksiin. Kuten Allen (2011: 418) artikkelissaan toteaa: ”Finally, regardless of whether you believe that art imitates life or life imitates art (or both), ecomusicological approaches have the possibility to offer new social critiques about the intersections of music, culture, and nature – and, in general, about the world around us.”⁷

Vaikka niin aikaisempi tutkimus aiheesta kuin tämäkin tutkielma on osoittanut ympäristötyön suuren merkityksen myös festivaaliekosysteemeissä, lienee tarpeellista pitää mielessä se seikka, etteivät tapahtumien vastuullisuusohjelmat tule koskaan kokonaan valmiiksi. Ympäristön eteen tehtävä työ kehittyy ja kasvaa koko ajan, eivätkä tapahtumien vastuullisuusohjelmat suinkaan ole poikkeus tähän sääntöön. Sitä mukaa kun tieto ilmastonmuutoksesta ja käsillä olevasta ympäristökriisistä kasvaa edelleen, tulee tapahtumajärjestäjien olla valmiita kehittämään toimintaansa kohti vastuullisempia ja kestävämpiä tapahtumia entisestään – tässä musiikintutkijat, erityisesti ekomusikologit, voivat toimia suurena apuna. Toisaalta vastuu on osittain myös festivaalikävijöillä. Onkin hyvä pitää mielessä, että meistä jokaisen tulisi kiinnittää huomiota enenevässä määrin myös omiin henkilökohtaisiin päästötasoihimme.

Artikkelikokoelmassa *Musiikki muutosvoimana – Aktivistisen musiikintutkimuksen manifesti* tutkijat Sini Mononen, Juha Torvinen ja Susanna Välimäki alleviivaavat musiikintutkijoiden asemaa ympäristöaktivisteina (2018: 8), ja tutkijoiden osa matkalla kohti kestävämpää tapahtumateollisuutta onkin kiistaton. Siinä missä tapahtumajärjestäjät ja -kävijät voivat konkreettisilla toimillaan edistää ympäristöystävällisempää alaa, on tutkijoilla mahdollisuus tuottaa uutta tietoa ja saattaa esimerkiksi tietoa ympäristöpäästöistä yleisöjen tietoon.

Torvinen esittelee yllä mainitussa kokoelmateoksessa julkaistussa artikkelissaan ”Tutkija ympäristöaktivistina – Teesejä musiikkitieteilijän luontosuhteesta” termin *musiikintutkija-*

⁷ Kirjoittajan suomennos: ”Riippumatta siitä uskotko taiteen jäljittelevän elämää vai elämän taidetta (tai kumminkin päin), ekomusikologisilla lähestymistavoilla on mahdollisuus tarjota uutta yhteiskuntakritiikkiä musiikin, kulttuurin ja luonnon yhtymäkohdista – sekä ympäröivästä maailmasta yleisestikin.”

ympäristöaktivisti (2018: 93), joka voisi olla mielekästä ottaa laajempaankin käyttöön musiikintutkimuksen saralla. Siinä missä esimerkiksi sukupuolentutkimus on muokannut musiikkitiedettä jo vuosikausia, on ympäristötieteen vaikutuksen merkitys vasta pikkuhiljaa kasvamassa. Musiikin sisällöissä on käsitelty luontoaiheita jo vuosikymmenien, ellei -satojen, ajan, mutta musiikin käytännöissä luontosuhteen tarkastelu on jäänyt toistaiseksi vähemmälle.

Tämän tutkielman perusteella aiheesta voisi mielestäni kehittää jatkotutkimusta erityisesti festivaalien edelläkävijyyden puitteissa. Esimerkiksi kenttätyönä toteutettu havainnoiva tutkimus kävijähaastatteluineen niin festivaalin aikana kuin sen jälkeenkin voisi tarjota uusia näkökulmia siihen, mitä käytäntöjä ja miten festivaali onnistuu tartuttamaan yleisöihinsä.

Lähteet

Tutkimuskirjallisuus

Allen, Aaron S.; Dawe, Kevin (2016) *Current Directions in Ecomusicology: Music, Culture, Nature*. Lontoo: Routledge.

Allen, Aaron S.; Titon, Jeff Todd (2019) "Anthropocentric and Ecocentric Perspectives on Music and Environment" *MUSICultures* 46:2, ss. 1–6. Canadian Society for Traditional Music.

Allen, Aaron S. (2011) "Ecomusicology: Ecocriticism and Musicology". *Journal of the American Musicological Society* 64:2, ss. 391–394. Berkeley: University of California Press.

Allen, Aaron. S (2011) "Prospects and Problems for Ecomusicology in Confronting a Crisis of Culture". *Journal of the American Musicological Society* 64:2, ss. 414–419. Berkeley: University of California Press.

Behr, Adam; Brennan, Matt; Cloonan, Martin; Frith, Simon; Webster, Emma (2016) "Live concert performance: an ecological approach" *Rock Music Studies* 3:1, ss. 5–23. Lontoo: Taylor and Francis Group.

Brennan, Matt; Devine, Kyle (2020) "The Cost of Music" *Popular Music* 39:1, ss. 43–65. Cambridge University Press.

Brennan, Matt; Collinson-Scott, Jo; Connelly, Angela; Lawrence, Gemma (2019) "Do music festival communities address environmental sustainability and how? A Scottish case study" *Popular Music* 38:2, ss. 252–275. Cambridge University Press.

Brennan, Matt (2021) "The Infrastructure and Environmental Consequences of Live Music" *Audible Infrastructures: Music, Sound, Media*, ss. 117–134. Oxford University Press.

Devine, Kyle (2019) *Decomposed: The Political Ecology of Music*. Cambridge: MIT Press.

Devine, Kyle (2022) "Sustainability, Solutionism, and the Problem of Music" *Vibes*. ISSN 2748–6389. 2, ss. 85–95. University of Oslo.

Eskola, Jari; Suoranta Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Mononen, Sini; Välimäki, Susanna (2018) *Musiikki muutosvoimana: Aktivistisen musiikintutkimuksen manifesti*. Helsinki: Tutkimusyhdistys Suoni Ry.

Pedely, Mark (2012) *Ecomusicology: Rock, Folk, and the Environment*. Philadelphia: Temple University Press.

Sarajärvi, Anneli; Tuomi, Jouni (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Torvinen, Juha (2012) "Johdatus ekomusikologiaan: musiikintutkimuksen vastuu ympäristökriisien aikakaudella". *Etnomusikologian vuosikirja* vol. 24, ss. 8–34. Helsinki: Suomen etnomusikologinen seura.

Torvinen, Juha; Välimäki, Susanna (2019) *Musiikki ja luonto: Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella*. Turku: Turun yliopisto.

Verkkolähteet

EKOenergy <<https://www.ekoenergy.org/fi/>> (luettu 1.4.2024)

Ekokompassi <<https://ekokompassi.fi/sertifikaatti/>> (luettu 3.4.2024)

Eskola, Kare (2024) ”Analyysi: Jos haluat tehdä ilmastoteon, älä mene tähtiartistin keikalle”
Yle. <<https://yle.fi/aihe/a/20-10006478>> (luettu 20.4.2024)

Flow Festival / Sustainable Flow. <<https://www.flowfestival.com/flow-festival/sustainable-flow/#kehittaminen-ja-yhteistyö>> (luettu 1.4.2024)

Ilmatieteenlaitos (2021) ”Ilmasto on sään pitkän ajan keskiarvo”
<<https://www.ilmatieteenlaitos.fi/artikkeli/2T67T5Rnz7biE25M6zkWLF>> (luettu 31.3.2024)

Ilmatieteenlaitoksen Ilmasto-opas. ”Mitä ilmastonmuutos on? / Metaani”
<<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/metaani>> (luettu 31.3.2024)

Ilmatieteenlaitoksen Ilmasto-opas. ”Mitä ilmastonmuutos on / Kasvihuonekaasut
lämmittävät” <<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kasvihuonekaasut-lammittavat>>
(luettu 31.3.2024)

Iloaarirock / Vastuullisuus <<https://ilosaarirock.fi/vastuullisuus/>> (luettu 21.4.2024)

Oxford Reference (2015) *A Dictionary of Geography: ecological crisis*. Oxford University Press.

<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199680856.001.0001/acref-9780199680856-e-999> (luettu 31.3.2024)

Provinssi / Ympäristö <<https://www.provinssi.fi/ymparisto/>> (luettu 21.4.2024)

Ruisrock / Vastuullisuus <<https://ruisrock.fi/ruisrock/#vastuullisuusohjelma>> (luettu 21.4.2024)

Tieteen termipankki (2024) ”ekokritiikki”

<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:ekokritiikki>> (luettu 31.3.2024)

Tieteen termipankki (2024) ”ympäristö”

<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ymp%C3%A4rist%C3%B6tieteet:ymp%C3%A4rist%C3%B6>> (luettu 31.3.2024)

WHO (2023) ”Climate change” <<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>> (luettu 21.4.2024)

WWF Suomi ”Ilmastonmuutos” <<https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>> (luettu 21.4.2024)

WWF Suomi ”Onko päästöjen kompensoiminen ilmastoteko? WWF murtaa kompensoinnin myyttejä” (Fritze, Joonas) <<https://wwf.fi/uutiset/2022/06/onko-paastojen-kompensoiminen-ilmastoteko-wwf-murtaa-kompensoinnin-myytteja/>> (luettu 1.4.2024)

WWF Suomi ”Ruuan ympäristövaikutukset”

<<https://wwf.fi/ruoka/ruuan-ymparistovaikutukset/>> (luettu 31.3.2024)

Ympäristöministeriö (2024) ”Mitä on kestävä kehitys?” <<https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>> (luettu 31.3.2024)

Tutkimusaineisto

Creative Finland

16.8.2022 ”Flow Festival uskaltaa toimia arvojensa mukaisesti – Vastuullisuus on kasvattanut liiketoimintaa” (Raeste, Salli) <<https://www.creativefinland.fi/post/flow-festival-uskaltaa-toimia-arvojensa-mukaisesti-vastuullisuus-on-kasvattanut-liiketoimintaa>> (luettu 31.3.2024)

25.10.2023 ”Elävän musiikin ala julkaisi oman ilmastotiekartan” (Grön, Nette) <<https://www.creativefinland.fi/post/elavan-musiikin-ala-julkaisi-oman-ilmastotiekartan>> (luettu 31.3.2024)

Euroopan Unioni

28.1.2022 “7 steps for greener events” <https://commission.europa.eu/document/download/d2f4231d-c7cf-4362-9da4-db21fe8d8510_en?filename=greener-events-in-7-steps-dg-scic-2021_en.pdf> (luettu 31.3.2024)

Helsingin Sanomat

25.2.2014 ”Helsinki vaatii kasvisruokaa isoihin tapahtumiin” (Aalto, Maija) <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002712451.html>> (luettu 31.3.2024)

11.8.2019 ”Chisu veivasi ilmastonmuutoksesta Flow-lavalle spektaakkelin, jonka voimaan hän ei sittenkään luottanut – Mitski toi lavalle pöydän, tuolin ja estetisoidun naiskehon” (Vanha-Majamaa, Anton) <<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006201570.html>> (luettu 31.3.2024)

14.2.2020 ”Moni kuvittelee, että cd-levyistä luopuminen on ympäristöteko – Tutkija selvitti, että musiikin kuuntelun hiilijalanjälki on nyt suurempi kuin koskaan” (Sirén, Vesa) <<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006406490.html>> (luettu 31.3.2024)

25.7.2021 ”Bättre Folk sopii Hailuotoon jatkossakin” (Heiskanen, Aki; mielipidekirjoitus)

14.3.2022 ”Välillä tuntuu kuin eläisi jossain unessa” – Muusikko Antti Autio kärsii pahasta ilmastoahdistuksesta, ja se oli päättää hänen uransa” (Seppänen, Arttu)
<<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008667412.html>> (luettu 31.3.2024)

16.3.2022 ”Urbaaneilla rokkareilla on yllättävä luontoyhteys – Von Hertzen Brothers haluaa muistuttaa ikimetsien katoamisesta ja löytää hömötiaisen pesän” (Mattila, Ilkka)
<<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008653381.html>> (luettu 31.3.2024)

9.6.2022 ”Flow-festivaali lopettaa punaisen lihan ja siipikarjan myynnin” (Ahonen, Hannamari) <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008875878.html>> (luettu 31.3.2024)

30.7.2022 ”Miljonäärien saastuttavat yksityiskoneet tyrmistyttävät – Taylor Swiftin lennot vastaavat yli tuhannen keskivertoihmisen päästöjä” (Pölönen, Sakri)
<<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008975840.html>> (luettu 31.3.2024)

10.8.2023 ”Tilaisuus säväyttää” (Partonen, Anette) <<https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000009772453.html>> (luettu 31.3.2024)

Ilkka

23.6.2027 ”Peppi Arrimo puskee Provinssia ekologisuuteen” (Havula, Pipsa)

Kaaoszine

17.10.2022 ”Flow Festival on käynnistänyt uuden ympäristöhankkeen” (Mäenpää, Arto)
<<https://kaaoszine.fi/flow-festival-on-kaynnistanyt-uuden-ymparistohankkeen/>>
(luettu 31.3.2024)

24.1.2024 ”Flow Festivalin aiheuttama luonnonvarojen kulutus ja päästöt pienenevät entisestään vuonna 2024” (Roos, Ingeborg) <<https://kaaoszine.fi/flow-festivalin-aiheuttama-luonnonvarojen-kulutus-ja-paastot-pienenevat-entisestaan-vuonna-2023/>>
(luettu 31.3.2024)

Kaleva

17.10.2017 ”Ympäristön turmelijat esiin ja toimeksi” (Arffman, Sari)

Karjalan Heili

12.7.2017 ”Ilosaarirock lahjoittaa saimaannorppien suojelutyöhön” (tuntematon kirjoittaja)

3.7.2019 ”Festarienergiaa auringosta” (Lappalainen, Hanna-Mari)

Koillismaan Uutiset

20.6.2019 ”Juhannusjuhla palaa Rukalle” (tuntematon kirjoittaja)

Kuhmolainen

23.7.2021 ”Kohti hiilineutraalia kamarimusiikkifestivaalia” (Linnell, Noora)

Maaseudun Tulevaisuus

1.7.2016 ”Festarit vihertävät kesä kesältä” (Laitala, Henni; Matikainen, Piia; Pilkama, Aura)

Music Finland

20.6.2023 ”Elävän musiikin kansainvälistyminen – Kysely kansainvälisen kiertuetoiminnan laajuudesta, käytännöistä ja kestävydestä” (tuntematon kirjoittaja)

<<https://musicfinland.fi/fi/tutkimukset/elavan-musiikin-kansainvalistyminen-1>>

(luettu 31.3.2024)

Musiikkiala.fi

5.10.2022 ”Elma tukee musiikkialan kestävä kehityksen toimia” (tuntematon kirjoittaja)

<<https://musiikkiala.fi/elma-tukee-musiikkialan-kestavan-kehityksen-toimia/>> (luettu

31.3.2024)

20.6.2023 ”Elävän musiikin ala sai oman ilmastotiekartan” (tuntematon kirjoittaja)
<<https://musiikkiala.fi/elavan-musiikin-ala-sai-oman-ilmastotiekartan/>> (luettu
31.3.2024)

Neste Oyj

1.6.2023 ”Suomen suurin festivaalijärjestävä Nelonen Media Live pienentää Suomessa järjestettävien kesäfestivaalien päästöjä Nesteen uusiutuvilla polttoaineilla” (tuntematon kirjoittaja) <<https://www.neste.fi/tiedotteet-ja-uutiset/uusiutuvat-ratkaisut/suomen-suurin-festivaalijarjestaja-nelonen-media-live-pienentaa-suomessa-jarjestettavien-kesafestivaalien-paastoja-nesteen-uusiutuvilla-polttoaineilla>> (luettu 31.3.2024)

Pohjois-Karjala

29.5.2019 ”Ilosaarirock ja PKS solmivat kestävän kehityksen yhteistyösopimuksen” (tuntematon kirjoittaja)

STT

8.9.2017 ”Ruisrock tehosti kierrätystä entisestään” (tuntematon kirjoittaja)
<<https://www.sttinfo.fi/tiedote/63117744/ruisrock-tehosti-kierratysta-entisestaan?publisherId=62628948>> (luettu 31.3.2024)

4.5.2023 ”Mikkelin Musiikkijuhlat näyttää suuntaa vastuullisuustyössä” (tuntematon kirjoittaja) <<https://www.sttinfo.fi/tiedote/69976711/mikkelin-musiikkijuhlat-nayttaa-suuntaa-vastuullisuustyossa?publisherId=69817205>> (luettu 31.3.2024)

Teosto

7.7.2023 ”Musiikki ja ilmastonmuutos: millainen on livemusiikin hiilijalanjälki?” (Väntänen, Ari) <<https://www.teosto.fi/teostory/musiikki-ja-ilmastonmuutos-millainen-on-livemusiikin-hiilijalanjalki/>> (luettu 31.3.2024)

Turun Sanomat

1.7.2019 ”Voiko festivaali olla ekoteko?” (Haapanen, Irmeli)

Vaasan Ikkuna

26.2.2020 ”Tomas Ledin hurmaa kesäfestareilla” (Koivisto, Raija)

Viikkosavo

10.8.2016 ”RockCockille Ekokompassi Tapahtuma -sertifikaatti” (tuntematon kirjoittaja)

Yle

28.6.2019 ”Festarit haluavat roskavuoret historiaan: Glastonbury kielsi kertakäyttömuovin, suomalaisbilettäjä kierrättää jo tottuneesti” (Numminen, Johanna) <<https://yle.fi/a/3-10851590>> (luettu 31.3.2024)

12.7.2019 ”Suuri festari ei ole ekoteko, toisaalta niiden yleisö testaa rohkeasti uusia ideoita – Ilosaarirock kierrättää leivänkannatkin hevosille” (Nurmi, Angela) <<https://yle.fi/a/3-10875085>> (luettu 31.3.2024)

15.7.2022 ”Festivaalit haluavat olla ekologisia, ja moni tukeutuu päästökompensointiin – asiantuntijan mielestä siinä on paljon ongelmia” (Jokinen, Veera) <<https://yle.fi/a/3-12536236>> (luettu 31.3.2024)

6.6.2023 ”Provinssin hiilijalanjälki vastaa yli kolmeatuhatta edestakaista New Yorkin lentoa” (Elhaimer, Anne) <<https://yle.fi/a/74-20035357>> (luettu 31.3.2024)

26.6.2023 ”Yrittäjäkaksikko perusti mukipesulan ja aikoo korvata festareiden kertakäyttöastiat kuppi kupilta ”Tänä vuonna pestään 10 miljoonaa mukia”” (Muilu, Hannele) <<https://yle.fi/a/74-20036512>> (luettu 31.3.2024)

1.7.2023 ”Provinssin järjestäjää keljuttaa yksi turha jäte ylitse muiden – alueelle hylätyille teltoilla joudutaan taas etsimään käyttäjiä” (Ekman, Mirva) <<https://yle.fi/a/74-20038805>> (luettu 31.3.2024)

7.7.2023 ”Festareiden ilonpito vaatii vastuullisuuden seurantaa – Wanaja Festival: ”Toivon, että jokainen järjestäjä pohtii näitä”” (Turtola, Kati) <<https://yle.fi/a/74-20040115>> (luettu 31.3.2024)

19.1.2024 ”Vihreitä arvoja korostava Provinssi otti pääyhteistyökumppanikseen tunnetun maastoautovalmistajan – Yle kysyi, miksi” (Ala-Renko, Kati) <<https://yle.fi/a/74-20070138>> (luettu 31.3.2024)

Kuvalähteet

Brennan, Matt (2021) “The Infrastructure and Environmental Consequences of Live Music”
Audible Infrastructures: Music, Sound, Media, ss. 117–134. Oxford University Press.

Foster, Laura (2019) “Climate change: Plan to cut carbon emissions from concerts” BBC.
<<https://www.bbc.com/news/science-environment-50562183>> (luettu 31.3.2024)

Ilmatieteenlaitoksen Ilmasto-opas. ”Ilmastonmuutos Suomessa”
<<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/suomen-ilmasto-on-lammennyt/>> (luettu 29.4.2024)

Sarajärvi, Anneli; Tuomi, Jouni (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki:
Kustannusosakeyhtiö Tammi.